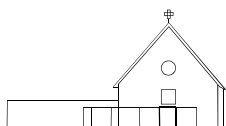

APOSTLAGÄRNINGARNA

INNEHÅLL

Bakgrund	2
Löpande kommentar	8
Sammanfattning	55

APOSTLAGÄRNINGARNA - BAKGRUND

(Lars Mörling 2011)

Författare

Lukas är entydigt utpekad som författaren bland kyrkofäderna.

Man bör betrakta Lukasevangeliet (Luk) och Apostlagärningarna (Apg) som ett enda verk. När vi läser inledningen till Apg så ser vi att boken har samma adressat som Luk, nämligen Teofilus (Luk 1:3, Apg 1:1). Båda är skrivna på mycket långa skriftrullar och har därför av naturliga skäl delats i två verk. Lukas två skrifter utgör också hela 28 % av Nya Testamentets (NT) text. Den språkliga samhörigheten visar att båda böckerna kommer från samma författare. Språket håller dessutom hög litterär klass i jämfört med övriga NT och visar att författaren var en bildad person. Man brukar kalla Lukas för läkaren, en titel som Paulus använde om Lukas när han skrev Kolosserbrevet (Kol 4:14). Man har efter undersökning av grundtexten funnit belägg för att författaren var förtrogen med medicinska termer från den tiden.

Lukas var en noggrann historiker. Det är anmärkningsvärt hur noga Lukas är både i Luk och Apg att förankra händelserna i historien. Han gör det genom att nämna *geografiska platser samt namn och titlar på myndighetspersoner*. Innan arkeologin hade kommit så långt kritiserades Lukas för att ha misstagit sig på flera av dessa olika titlar. Men med tiden har forskarna fått backa och erkänna att Lukas har haft rätt i samtliga fall. Detta är naturligtvis något som stärker tilltron till allt han har skrivit.

Författaren har rest med aposteln Paulus och det visar sig i de berömda "vi-avsnitten" i Apg 16:10-17, 20:5-15, 21:1-18, 27:1-28:16. Dessa avsnitt innehåller en mängd iakttagelser som styrker att Lukas själv var med vid dessa tillfällen.

Vilka kan ha varit Lukas källor? Naturligtvis aposteln Paulus, som visste det mesta om den tidiga församlingen genom sin reskamrat Barnabas. Dessutom var Lukas med på resan till Jerusalem (Apg 21) och träffade då Jakob, Herrens bror, plus många andra i församlingen. Markus var med Lukas i Rom år 62 (Kol 4:10,14, Filemon 24). Om man dessutom tar in i bilden att Paulus direkt efter besöket i Jerusalem var fånge i två år i hamnstaden Caesarea, så fanns det gott om möjligheter för Lukas att undersöka och forska, något han också påpekar i inledningen till sitt evangelium. *"Många har sammanställt en skildring av de händelser som har fått sin uppfyllelse ibland oss, enligt vad de som redan från början var ögonvittnen och ordets tjänare, har meddelat oss. Sedan jag noga efterforskat allt från början, har jag beslutat att i rätt ordning skriva ner det för dig, ädle Teofilus, för att du skall veta hur tillförlitlig den undervisning är som du har fått."* (Luk 1:1-4).

Mottagare

Både Luk och Apg är adresserade till en viss Teofilus (Luk 1:3, Apg 1:1) som betyder "Guds vän". Vem var Teofilus? Vi vet inte vem han var men det är troligt att Teofilus befann sig i Rom där Lukas slutar sin berättelse. Teofilus måste ha visat intresse för

den kristna tron eftersom Lukas säger att han fått undervisning om Jesus (Luk 1:4). Jag ansluter mig till teorin att han var en högt uppsatt person i Rom eftersom Lukas tilltalar honom "*ädle Teofilus*"(Luk 1:3), ett tilltal som används om myndighetspersoner som prokuratorn Felix (Apg 23:26) och prokuratorn Festus (Apg 26:25). Möjligen var Teofilus ett tacknamn som beskrev hans positiva inställning och samtidigt inte rörde hans officiella identitet.

Syftet

De sista kapitlen handlar om rättsprocessen mot aposteln Paulus. Hela Apg slutar utan att vi får veta hur själva rättegången slutade. "*I två hela år bodde Paulus i den bostad som han hade hyrt, och han tog emot alla som kom till honom. Han predikade Guds rike och undervisade med stor frimodighet om Herren Jesus Kristus utan att bli hindrad.*" (Apg 28:30-31). De åtta avslutande kapitlen i Apg visar att judarna hade problem med Paulus och ville se honom död men att samtliga representanter för den romerska staten inte fann något brottsligt hos denne fånge, som själv begärt att få prövas inför kejserlig domstol i Rom. Om man antar att Teofilus var en person som faktiskt kunde påverka utgången av den rättsliga prövningen av Paulus så faller alla bitar på plats. Han kan ha begärt in en tydlig redogörelse från Lukas och det fick han verkligen. Detta hindrar inte att Lukas haft en bredare avsikt med Luk och Apg som samtidigt var ämnad för en betydligt större läsekrets än bara Teofilus.

Datering

Allt tyder på att Apg är skrivet där berättelsen slutar, nämligen år 62-63 i Rom. Lukas visste helt enkelt inte vad som skulle hända med fången Paulus. Skulle Apg vara skrivet senare så hade Lukas tagit med avslutningen av rättsprocessen, Neros förföljelse av kristna efter Roms brand år 64, Paulus och Petrus martyrskap under mitten av 60-talet och det judiska kriget år 66-70 som kulminerade i Jerusalems förstörelse. Det här innebär förstås att Lukasevangeliet också bör dateras till år 62-63.

Innehåll

Boken hade ingen egen titel, eftersom den var en del av Lukasevangeliet och fick sitt namn först när man delade på Lukas skrifter. Titeln Apg är missvisande eftersom vi bara får följa apostlarna Petrus (kap 1-12) och Paulus (kap 13-28). Vidare får vi bara inblick i hur evangeliet spreds åt norr och nordväst men inte hur det spreds åt söder och öster. Ett bättre namn hade nog varit "*Jesus fortsatta gärningar*" (genom församlingen i Andens kraft) eller varför inte "*Den helige Andes gärningar*" (i Jesus namn).

Det finns flera sätt att dela in Apg. Personligen föredrar jag den programförklaring som Herren Jesus själv gav innan himmelfärden. "*Men när den helige Ande kommer över er, skall ni få kraft och bli mina vittnen i Jerusalem och i hela Judeen och Samarien och ända till jordens yttersta gräns.*" (Apg 1:8). Boken beskriver verkligen hur evangeliet spreds i Jesu namn och i Andens kraft från Jerusalem (kap 1-7) till Judéen och Samarien (kap 8-12) och slutligen till hednafolken med avslut i huvudstaden Rom (kap 13-28).

Tidslinje

Apostlagärningarna är skrivet kronologiskt och därför får vi en bra överblick genom att titta på tidslinjen och placera in viktiga händelser. För det mesta följer jag tidslinjen i Illustrerat Bibellexikon.

ÅRTAL	HÄNDELSE	MYNDIGHETER
33/30	Jesus död och uppståndelse. Vi utgår från år 33 och 30 som möjliga.	Tiberius var kejsare i Rom (Luk 3:1)
35/32	Stefanus blev martyr (k7)	
35/32	Paulus omvändelse kom tidigt (k9)	
38/35	Paulus besök i Jerusalem (k9, Gal 1)	Marcellus landshövding
40/37	Hedningen Kornelius blev frälst (k10)	Caligula kejsare 37-41
42	Paulus till Antiokia (i södra Turkiet) (k11)	Klaudius kejsare 41-54
44	Paulus & Barnabas i Jerusalem (k11) Jakob blev martyr men Petrus befrias (k12) Jakob, Jesus bror ny huvudledare (k12)	Herodes Agrippa I dör (12:20-23)
46	P & B 1:a missionsresa (k13-14)	
47	P & B i Mindre Asien (dagens Turkiet) (k13-14)	
48	P & B åter i Antiokia (k14)	Herodes Agrippa II

Paulus och Barnabas (P&B) reste först till **Cypern** varifrån Barnabas kom (Apg 4:36). Här kom Landshövdingen Sergius Paulus till tro. I **Antiokia** i Pisidien höll Paulus en predikan i synagogan. Många kom till tro men en del judar drev iväg P&B. I **Ikonium** upprepades samma sak. I **Lystra** blev en lam man helad och folket fick för sig att gudarna Zeus och Hermes anlämt i P&B, som då passade på att tala om den sanne Guden. Men till slut kom judar från tidigare städer dit och stenade Paulus. Troligen var en mycket ung Timoteus med när Paulus stenades. I **Derbe** predikade de och vände sen tillbaka för att tillsätta äldste i varje stad.

ÅRTAL	HÄNDELSE	MYNDIGHETER
49/50	Apostlamötets beslut om hedningar (k15, Gal 2)	
50	P 2:a missionsresa i Mindre Asien & Makedonien (dagens Turkiet och Grekland) (k15)	
51	P i Korint 1,5 år (k18) och här skrevs 1Tess	
52	P skrev sitt andra brev som blev 2Tess	Felix prokurator i Caesarea
53	P åter i Antiokia (k18)	

Paulus 2:a resa startade i **Antiokia** med Silas som reskamrat. De passerade Paulus hemstad **Tarsus** innan de återvände till alla församlingar med brevet från Apostlamötet under armen. De plockade upp Timoteus i **Lystra**, grundade en församling bland Galaterna, innan de kom till **Troas** där Lukas kom med på teamet. I Troas fick Paulus en syn och de reste därför med båt till

Makedonien (Grekland) och i **Filippi** grundas en församling under stora svårigheter. De fick sitta i ett fängelse som skakades av Gud och fångvaktaren med familj kom till tro. Lukas lämnades kvar i Filippi när teamet fortsatte till **Tessalonika** där många blev frälsta, men judarna drev snart iväg teamet som fortsatte till **Berea**. I den staden var judarna mindre fanatiska och studerade Bibelordet men judar från Tessalonika kom dit och teamet beslutade att skicka iväg Paulus ensam till **Aten**. Väl där så höll Paulus sitt berömda tal på Areopagen vid Akropolis och några personer kom till tro. Därefter begav sig Paulus ensam vidare till **Korint** i Akaja och där började han ett samarbete med Akvila och Priskilla som också var sadelmakare/tältmakare. Efter en tid kom Silas och Timoteus ner till Korint och det lilla teamet var åter samlat igen. Paulus stannade 1,5 år p.g.a. en uppenbarelse från Jesus. Han skrev sina första brev härifrån, nämligen 1 och 2 Tess. På resan tillbaka mot Antiokia stannade han till i den stora staden **Efesus** och lovade att han skulle återvända en dag. Därefter reste han vidare hem till **Antiokia** via **Caesarea** och troligen **Jerusalem**, även om inte namnet på staden finns i grundtexten.

ÅRTAL	HÄNDELSE	MYNDIGHETER
54	P 3:e missionsresa (k18) P i Efesus i 3 år (k19), skrev Gal, 1Kor	Nero kejsare 54-68
57	P skrev 2Kor år 57 från Makedonien	
58	P i Korint (k20), skrev Romarbrevet P reste med pengar till Jerusalem (k20-21) P arresterades i Jerusalem (k21-23)	

Paulus 3:e missionsresa startade i **Antiokia**. Precis som under förra resan så besökte han församlingarna han grundat. Han höll sitt löfte att resa till **Efesus**, som var Romarrikets 3:e största stad. Där stannade han i 3 år och hans verksamhet nådde ut i hela regionen från denna metropol. Härifrån skrev han också Gal. och 1Kor.

Han reste vidare genom **Makedonien och Akaja**, där han gjorde en insamling till den fattiga församlingen i Jerusalem. Han skrev 2Kor från Makedonien. Romarbrevet skrev han från **Korint**. När han skulle resa till Jerusalem med den stora penninggåvan fick han reda på att judarna hade planerat ett attentat mot honom. Han ändrade då resplanerna och skickade bara en del av teamet sjövägen till Troas, medan han själv och resten av teamet tog landvägen. I **Troas** predikade han så länge att en ung man somnade och föll ner från 3:e våningen. Möjligen blev mannen uppväckt från de döda, eftersom några sa att han dött. Paulus med hela teamet seglade vidare till **Miletus** där han höll ett känsloladdat avskedstal till de äldste från Efesus. Det visade sig att Paulus, genom den helige Ande, fått veta att han snart skulle fängslas men ändå fortsatte han till **Jerusalem** fast besluten att överlämna den stora gåvan, vilket han också lyckades med. Kort därefter hetsade några judar från Asien en hel folkmassa mot Paulus som var nära att bli lynchad. De romerska trupperna räddade Paulus genom att arrestera honom. Han fick tillåtelse att tala till folket och han talade om sina uppenbarelser av Jesus och sin kallelse till hednafolken. Judarna blev ursinniga när Paulus i sitt tal nämnde hedningarna. Dagen efter fördes han till Stora rådet där det snart uppstod en ny tumult. Romarna förstod inte vad som var problemet med Paulus men när de fick veta att judarna planerade att döda honom skickades han nattetid under stark bevakning som fånge till Caesarea.

ÅRTAL	HÄNDELSE	MYNDIGHETER
58-60	P var fånge i Caesarea i 2 år (k24-26)	År 60 blir Festus prokurator efter Felix
60-61	P reste till Rom och led skeppsbrott (k27-28)	
61-63	P var fånge i Rom (k28), skrev Kol, Ef, Filemon, Fil. Lukas skrev sitt evangelium och Apg	

Efter två år i fängelse i **Caesarea** kom Festus dit som prokurator. Paulus förhöordes igen under judarnas anklagelser och till slut använde han sin rättighet att som romersk medborgare få prövas i Rom inför kejserlig domstol. Det blev en vådlig resa till Rom när de led skeppsbrott och hamnade på **Malta**, alternativt Melite vid Grekland. Slutligen kom de fram till **Rom** år 61. Paulus behandlades väl och fick hyra egen bostad, även om han tvingades bära bojor och stod under ständig bevakning. I Rom skrev han, enligt traditionen, de s.k. fängelsebrev: Kol, Ef, Filemon, Fil, medan Lukas skrev sitt evangelium och Apostlagärningarna.

Nyckelvers

"Men när den helige Ande kommer över er, skall ni få kraft och bli mina vittnen i Jerusalem och i hela Judeen och Samarien och ända till jordens yttersta gräns."
(Apg 1:8)

I den här versen förklarade Jesus vad som snart skulle ske från Pingstdagen och framåt. Versen speglar utvecklingen i Apostlagärningarna: Kapitel 1-7 Jerusalem, kapitel 8-12 Judeen och Samarien, kapitel 13-28 till jordens yttersta gräns.

APOSTLAGÄRNINGARNA – LÖPANDE KOMMENTAR

(Lars Mörling 2012)

Jag har valt att följa Jesus programförklaring:

"Men när den helige Ande kommer över er, skall ni få kraft och bli mina vittnen i Jerusalem och i hela Judeen och Samarien och ända till jordens yttersta gräns." (Apg 1:8)

I. Jerusalem (1:1-7:60)

II. Judeen och Samarien (8:1-11:18)

III. Till jordens yttersta gräns (11:19-28:31)

I. Jerusalem (1:1-7:60)

A. Tiden före Pingstdagen

1. Inledning (1:1-3)

- a. Fortsättning av Lukas evangelium
Inledningen visar att Apg bör betraktas som en fortsättning av Lukas.
- b. Tillräckliga bevis för uppståndelsen
Varför stannade den uppståndne Jesus bara i 40 dagar och inte längre? Fyrtio dagar var en viktig period i Bibeln t.ex. Mose på Sinai berg, Elia på samma berg, Jesus fasta och frestelser i öknen m.m. Men en poäng är att 40 dagar var tillräckligt för att lärjungarna skulle vara 100 % övertygade om att Jesus verkligen var uppstånden och det var bara 10 dagar kvar till Pingstdagen, som skulle bli församlingens födelsedag.
- c. 40 dagars undervisning om Guds rike
Detta var en fortsättning av Jesus undervisning i evangelierna, där Guds rike var ett huvudämne.

2. Slutliga instruktioner före himmelfärden (1:4-8)

- a. Vänta i Jerusalem på andedopet
Jesus påminner om löftet om Andedopet, som Johannes döparen sagt att Jesus skulle ge (Luk 3:16) och som Fadern lovat.
- b. Fokusera inte på eskatologiska tidpunkter
Jesus säger att det inte är vår sak att veta om tidpunkter i framtiden som Gud fastställt. Vi är kallade i NT att vara redo och väntande, men inte att försöka ta reda på vilket år Jesus ska komma tillbaka.
- c. Fokusera på att vittna om Jesus
Att vittna om Jesus till alla folk ska däremot vara församlingens fokus.
- d. Syftet med att utgjuta den helige Ande
Den helige Ande är inte i första hand till för att vi ska må bra utan för att ge oss kraft att utföra uppdraget att vara Jesus vittnen i världen.

3. Jesus himmelfärd (1:9-11)

a. Jesus lyfte rakt upp från Olivberget

Himmelfärden beskrivs som om gravitationen inte längre kunde hålla Jesus kvar, utan att Fadern tog hem honom till härligheten.

Hur viktig är denna händelse? Den är avgörande för vår egen himmelfärd. Jesus är vår frälsare i liv, död, uppståndelse och himmelfärd (1Pet 3:18-22, 1Tess 4:16-18). Vi ska förvandlas och få en förhärligad kropp som Jesus hade (Fil 3:20-21, 1Kor 15:50-57).

b. Änglarna bekräftade Jesus återkomst

Jesus sa många gånger att han skulle komma tillbaka och här vid himmelfärden bekräftar änglarna detta: *"...Ni män från Galileen, varför står ni och ser mot himlen? Denne Jesus som har blivit upptagen från er till himlen, han skall komma igen på samma sätt som ni har sett honom fara upp till himlen."* (Apg 1:11).

c. Änglarna hjälpte dem hålla rätt fokus

Änglarnas fråga hjälpte lärjungarna att fokusera på vad Jesus sagt åt dem, nämligen att stanna i Jerusalem och vänta in andedopet.

4. Ny apostel valdes i Judas ställe (1:12-26)

a. Alla höll ut i gemensam bön

Man samlades i bön i den övre salen där nattvarden instiftats, där Jesus först visat sig för sina apostlar och där andedopet kanske skedde på pingstdagen.

b. Petrus väckte behovet av en 12:e apostel

Judas hade dött och Petrus sa att det t.o.m. var profeterat att någon skulle ersätta

honom som apostel: *"I Psaltaren står det skrivet: Hans gård skall bli öde, ingen skall bo där, och: Hans ämbete skall en annan få."* (Apg 1:20). Jesus hade utvalt 12 apostlar och 12-talet var viktigt. Vi har Israels 12 stammar med sina 12 stamområden. Apostlarna som nu representerade Guds rike i det nya förbundet skulle också vara 12 st.

c. Kriterier för att bli apostel (1Kor 15:5-9)

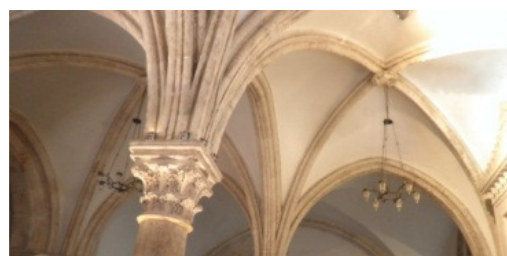
Det visade sig att inte många skulle uppfylla de kriterier som Petrus ställde upp för att bli den 12:e aposteln. Han utgick från det som var gemensamt för de 11, nämligen att de varit med Jesus från början, sett undren och lyssnat till undervisningen. De skulle vara vittnen och

Övre salen låg i sydväst

Restaurering av fasad

Varit kyrka och moské

framförallt ögonvittnen till uppståndelsen.

Faktum är att det tycks ha varit en hörnsten att en apostel skulle vara ett ögonvittne till uppståndelsen. När Paulus listade de som mött den uppståndne Jesus i 1Kor 15 så räknade han bl.a. upp "de tolv" och därefter "alla apostlarna" (d.v.s. två olika grupper) med tillägget: *"Allra sist visade han sig också för mig, som är såsom ett ofullgånget foster. Ty jag är den ringaste av apostlarna. Jag är inte värd att kallas apostel, eftersom jag har förföljt Guds församling."* (1Kor 15:8-9). När Paulus förvarade sitt apostlaskap inför korinterna pekar han just på det faktum att han sett Jesus: *"Är jag inte fri? Är jag inte apostel? Har jag inte sett Jesus, vår Herre? Är inte ni mitt verk i Herren?"* (1Kor 9:1). Det här innebar att det inte kunde vara särskilt många som uppfyllde kriteriet att de hade mött den uppståndne Jesus Kristus och kallats av honom till att bli hans apostel.

d. Mattias valdes genom bön och slantsingling

Man tog fram två kandidater, bad och lät lotten avgöra vem Gud utvalt. Efter Pingstdagen, som var församlingens födelsedag så användes inte längre lotten vid tillsättandet av tjänster, utan man lät snarare uttalandet från apostlamötet i Jerusalem gälla som norm: *"Den helige Ande och vi har nämligen beslutat..."* (Apg 15:28).

B. Pingstdagen (2:1-41)

1. Dopet i den helige Ande (2:1-13)

a. Anden föll över lärjungarna (2:1-4)

På Pingstdagen kom andedopet till lärjungarna som Jesus hade sagt (Apg 1:5). Detta kan ha skett i den övre salen och i den grupp som tidigare höll ut i bön (1:13-14). Eventuellt höll de till i ett av de väldiga sidorummen på det enorma tempelområdet. På det området var det också praktiskt möjligt att ha en samling med över 3000 personer.

b. Unika tecken på Andens dop (2:5-13)

Plötsligt kom det ett dån som lät som en stormvind och som dånade över hela området. Eldstungor visade sig och satte sig på var och en som var där. Alla blev uppfyllda av den helige Ande och började tala på främmande språk.

När det dånade över Jerusalem blev det en folkskockning och det visade sig snart att språken som apostlarna talade var vanliga jordiska språk. Pilgrimerna som kommit till Jerusalem från Romarrikets alla hörn kunde förstå allt som sas.

Troligen kunde alla dessa pilgrimer antingen grekiska eller arameiska, så det var inte nödvändigt att tala alla dessa språk för att de skulle förstå evangeliet. Vi har inte heller någon anledning att tro att apostlarna senare i livet kunde tala alla språken, utan allt tyder på att detta var ett unikt tecken för just Pingstdagen.

Samtidigt ser vi alla dessa språk som en uppfyllelse av Jesus ord till lärjungarna om Anden, att de skulle få kraft att vittna om honom: *"... i Jerusalem och i hela Judeen och Samarien och ända till jordens yttersta gräns."* (Apg 1:8).

2. Petrus förklarade Andedopet (2:14-36)

- a. Profetian om Anden uppfylldes (2:14-21, Joel 2:28-32)
 Petrus som tidigare varit så ängslig och som förnekat Jesus, ställde sig nu upp och fylld av Guds Ande förklarade han vad som hänt. Han började med att säga att Guds Ande nu var utgjuten över alla människor, enligt Joels profetia om de sista dagarna (Joel 2:28-32, de sista dagarna eller den yttersta tiden är i NT tiden mellan Jesus himmelfärd och hans återkomst). Joelprofetian talade om märkliga tecken och det som hänt här var fullständigt unikt med ett väldigt dån, tungor av eld och alla språk som talades av apostlarna.
- b. Guds och folkets agerande mot Jesus (2:22-24).
 Petrus berättade vad Gud gjort med Jesus i motsats till vad judarna gjorde med honom när de tog romarna till hjälp för att avrätta honom: *"Israeliter, lyssna till dessa ord: Jesus från Nasaret var en man som Gud bekände sig till inför er genom kraftgärningar, under och tecken, som Gud genom honom utförde mitt ibland er, så som ni själva vet. Efter Guds fastställda plan och beslut blev han utlämnad, och med hjälp av dem som är utan lagen spikade ni fast honom på korset och dödade honom."* (Apg 2:22-23). Petrus sa att det som hänt ändå skett enligt Guds plan, att Gud dessutom uppväckt Jesus från de döda och att apostlarna var ögonvittnen till uppståndelsen. Den här skillnaden mellan vad Gud gjort med Jesus och vad judarna gjort finns kvar genom hela predikan och blir sen grunden för att kalla åhörarna till omvändelse.
- c. Profetia om Jesus uppståndelse (2:24-32)
 Petrus sa i vers 24 att det inte var möjligt att Jesus skulle behållas av döden och man undrar, varför! Jo, det var nämligen profeterat att han skulle uppstå. Petrus citerar Ps 16:8-11 och lägger de profetiska orden i Jesus mun: *"...ja, också min kropp skall vila i det hoppet att du inte skall lämna mig i graven eller låta din Helige se förgängelsen."* (Apg 2:26-27). Petrus visade därefter att denna profetia inte kunde syfta på David utan på hans son som Petrus nu kallade för Kristus d.v.s. Messias (Apg 2:31). Därefter sa Petrus, som en bekräftelse på profetian, att Gud verkligen har uppväckt Jesus och att de själva var ögonvittnen till uppståndelsen.
- d. Profetia om att Jesus är Herre (2:33-35)
 Efter att Petrus pekat ut Jesus som Messias gick han vidare till himmelfärden och visade att Jesus är Herre: *"Ty David har inte farit upp till himlen. Men han säger: Herren sade till min Herre: Sätt dig på min högra sida, tills jag har lagt dina fiender som en fotpall under dina fötter."* (Apg 2:34-35, Ps 110:1). Jesus har alltså intagit den högsta platsen av auktoritet och ära som finns i hela universum. Han är Herre och sitter på Faderns högra sida.
- e. Slutsats: Jesus är Herre och Messias (2:36)
 Petrus avslutade sin predikan med att slå fast att Jesus, som judarna korsfäste, honom har Gud gjort till Herre och Messias. Vi hör här ett eko av ängelns ord till herdarna vid Jesus födsel: *"Ty i dag har en Frälsare blivit född åt er i Davids stad, och han är Messias, Herren."* (Luk 2:11). När Petrus nått fram till denna slutsats var han redo att koppla ihop Jesus med Joel 2:32 *"Och det skall ske att var och en som åkallar Herrens namn skall bli frälst"* (Apg 2:21). Härefter handlade det om omvändelse och dop i Herren Jesus namn. Denna tes, att Jesus är densamme som

"Herren", dras till sin yttersta spets när Petrus senare inför Stora rådet deklarerade att det inte finns frälsning i något annat namn än Jesus namn (4:12), trots att Joelprofetian uttryckligen säger att det finns frälsning i Jahvehs namn ("Herrens namn" Joel 2:32, Apg 2:21).

f. Omvändelse och dop i Jesu namn (2:37-41)

Nu träffade Petrus ord mitt i hjärtat på åhörarna, vilket man kunde förvänta sig när Anden var utgjuten. Jesus hade ju sagt att Anden skulle vittna om honom, förhålliga honom samt överbevisa om synd, rättfärdighet och dom (Joh 15:26, 16:14, 16:8). Åhörarna frågade apostlarna vad de måste göra. Petrus sa att de måste byta sida genom att vända om från *"detta bortvända släkte"* (Apg 2:40) till Gud: *"Petrus svarade dem: 'Omvänd er och låt er alla döpas i Jesu Kristi namn, så att era synder blir förlåtna. Då skall ni få den helige Ande som gåva.'" (Apg 2:38).* Det visade sig att 3000 personer vände om och lät döpa sig i Jesu Kristi namn, han som var uppstånden, förhärligad och bekräftad som både Herre och Messias. Sannolikt var det många av de som kom till tro som tidigare själva mött Jesus, sett hans under och lyssnat till hans undervisning.

Man har undrat hur det var möjligt att döpa 3000 personer på en enda dag i tills man nyligen fann ett stort antal judiska mikveh-bad vid södra ingången till templet. Ett mikveh-bad användes för rituella tvagningar och var stort nog för att helt sänka ned en person i vattnet. Badet hade en trappa ned som ibland var separerad från en trappa upp ur badet, ofta delades trappan genom en ledstång så att den som renats inte skulle få kontakt med en oren. Det var därför fullt möjligt för tolv apostlar att döpa 3000 personer på några få timmar i dessa bad, eftersom dopkandidaterna kunde gå ner och upp utan uppehåll.

3. Har Petrus verkligen förklarat Andedopet här? (2:14-36)

Vid första påseende kan man tycka att han inte förklarat andedopet, i varje fall inte särskilt tydligt. Men när man undersöker frågan närmare så ser man att han verkligen har förklarat andedopet. Han hade nämligen talat om Jesus, vem han är och kallat människor till omvändelse och tro i Herren Jesus namn. Resultatet blev, enligt Petrus, syndernas förlåtelse och att de fick den helige Ande som gåva (2:38). Han knöt dessutom direkt an till profetian i Joel när han hänvisade till löftet om Anden: *"Ty er gäller löftet och era barn och alla dem som är långt borta, så många som Herren vår Gud kallar."* (2:39).

a. Johannes döparens vittnesbörd (Luk 3:16)

Johannes döparen profeterade om Jesus att han skulle döpa i den helige Ande: *"Jag döper er med vatten. Men det kommer en som är starkare än jag, och jag är*

inte ens värd att knyta upp hans sandalremmar. Han skall döpa er i den helige Ande och i eld.” (Luk 3:16). Han sa att de skulle omvända sig och tro på den som kom efter honom, nämligen Jesus.

b. Jesus vittnesbörd (Joh 7:37-39)

Jesus undervisade om den helige Ande och även om villkoren för att få del av Anden: *”På den sista dagen, den största i högtiden, stod Jesus och ropade: ’Om någon törstar, så kom till mig och drick! Den som tror på mig, ur hans innersta skall strömmar av levande vatten flyta fram, som Skriften säger.’ Detta sade han om Anden, som de skulle få som trodde på honom. Ty Anden hade ännu inte blivit utgjuten, eftersom Jesus ännu inte hade blivit förhärligad.” (Joh 7:37-39). Så de enda villkoren som Jesus ställer upp är att komma till honom och tro på honom.*

c. Paulus vittnesbörd (1Kor 12:12-13)

Paulus undervisade att alla som är lemmar i Kristi kropp är döpta i Anden: *”I en Ande har vi alla blivit döpta för att höra till en kropp, vare sig vi är judar eller greker, slavar eller fria, och alla har vi fått en och samme Ande utgjuten över oss.” (1Kor 12:13). Hur blir vi lemmar i Kristi kropp? Jo, genom att göra som Petrus uppmanade sina åhörare på pingstdagen. Det handlar om att åkalla Herren Jesus namn, det handlar om omvändelse, tro och dop. Då får vi den helige Ande som gåva och blir lemmar i Kristi kropp.*

d. Villkoret för andedopet

Villkoret är alltså att tro på Jesus Kristus enligt Johannes döparen, Jesus, Paulus och Petrus. Det här innebär förstås att andedopet inträffar vid frälsningen och är detsamma som pånyttfödelse i den helige Ande. Det som sker senare i våra liv kallas i Apg för uppfyllelse av den helige Ande. Vi ser också i Apg att den uppfyllelsen av Anden kan komma med starka manifestationer (Apg 4:31).

C. Församlingens födelse (2:42-47)

1. Församlingens fyra grundpelare (2:42)

”De höll troget fast vid apostlarnas lära och gemenskapen, vid brödsbrytelsen och bönerna.” (Apg 2:42). I den här versen ser vi de fyra grundpelare som ska känneteckna varje kristen församling, stor eller liten.

- ”Apostlarnas lära”* syftar i första hand på de fyra evangelierna men här i Apg ser vi att apostlarnas undervisning var fylld med profetior från GT som visade att evangeliet kom rakt ut ur GT. När vi läser vidare i Bibeln så ser vi att apostlarnas lära omfattar hela NT. Detta innebär att med ett vidare perspektiv så kan uttrycket syfta på hela Bibeln.
- ”Gemenskapen”* var innerlig och beskrivs här som en nära syskonkärlek med stor glädje och t.o.m. egendomsgemenskap.
- ”Brödsbrytelsen”* syftar säkert på Herrens nattvard som man ända från början firade väldigt ofta.
- ”Bönerna”* hade en stor del i församlingens liv. Man höll de tre tidebönerna i templet men naturligtvis bad man också när man samlades i mindre grupper i hemmen.

2. Evangeliet bekräftades genom tecken (2:43)

Redan i nästa kapitel ser vi hur en lam man blir helad i Jesu namn och senare läser vi om många under och tecken som skedde genom apostlarna.

3. Församlingens inre gemenskap (2:44-47)

En logisk förklaring till att man praktiserade egendomsgemenskap är att den första församlingen till en stor del bestod av pilgrimer som själva inte ägde något i Jerusalem förutom sin begränsade reskassa. Dessutom hade apostlarna vandrat med Jesus i tre år utan att arbeta. Man hade istället fått lita till att Herren skulle förse genom andra troende. Så man kan säga att apostlarna helt enkelt fortsatte att leva på samma sätt.

D. Konsekvenser av ett helande (3:1-4:22)

1. Petrus och Johannes helade i Jesu namn (3:1-10)

Det första vi ser är att apostlarna följde tidebönen. De gick till bönen som hölls vid nionde timmen (d.v.s. kl. 15.00). Petrus såg en förlamad man som satt och tiggde. Han såg på mannen och sa till honom: *"Silver och guld har jag inte, men vad jag har, det ger jag dig: I Jesu Kristi, nasaréns, namn: Stig upp och gå!"* (Apg 3:6).

Petrus drog upp honom på fötterna och undret skedde omedelbart. Det visade sig att han var född lam och var över 40 år! Naturligtvis blev det folkskockning och Petrus tog chansen och började tala i Salomos pelargång på tempelområdet.

Salomos pelargång låg i öster

2. Petrus predikan i Templet (3:11-26)

Det första som man lägger märke till är att Petrus predikan är väldigt kompakt och att Lukas bara tagit med huvudpunkterna, eftersom teman för i stort sett hela NT ligger i denna predikan.

a. Jesus är Herrens tjänare (3:11-13, 26, Jes 53)

Petrus började och slutade sin predikan med att säga att Jesus är Herrens tjänare och gör därmed anspråk på att Jesus är den "Herrens tjänare" vi möter i Jes 42:1-7, 49:1-6, 50:4-9, 52:13-53:12. I NT citeras ett stort antal av dessa verser och inte minst från Jes 53 som beskriver Herrens lidande tjänare och betydelsen av hans unika offerdöd. Jesus gjorde själv anspråk på att han var tjänaren som kommit för att offra sitt liv för oss: *"Ty Människosonen har inte kommit för att bli betjänad utan för att tjäna och ge sitt liv till lösen för många."* (Mar 10:45).

b. Den Helige och Rättfärdige (3:14, Ps 16:10, Jes 53:11)

Petrus sa att Jesus är den helige och den rättfärdige, ungefär som att Guds Ande är den helige Ande. Han sa något likande till Jesus i sin bekännelse: *"...Herre, till vem skulle vi gå? Du har det eviga livets ord, och vi tror och förstår att du är Guds Helige."* (Joh 6:68-69). Varifrån har Petrus hämtat sitt påstående om att Jesus är

den helige? Troligen från Ps 16 som han redan citerat på pingstdagen: *"att du inte skall lämna mig i graven eller låta din Helige se förgängelsen."* (Apg 2:27).

Uttrycket den rättfärdige tar sannolikt Petrus från Jes 53:11 där Gud kallar sin lidande tjänare för *"min rättfärdige tjänare"*.

c. Livets Furste och mördaren Barabas (3:14-15)

Petrus använder de totala ytterligheterna när han ställer sina åhörare inför deras synd. De såg till att mördaren Barabas blev frigiven i utbyte mot Livets furste.

Uttrycket "furste" kan lika gärna översättas som upphovsman, alltså själva livets ursprung. Kontrasten var total mellan åhörarnas handlande och Guds, han som hade uppväckt Jesus från de döda! Petrus säger att han själv och Johannes var ögonvittnen till Jesus uppståndelse.

d. Undret hade skett i Jesu namn (3:16)

Petrus avsäger sig all ära för miraklet och pekar bara på att Gud har förhärligat Jesus (Apg 3:12-13). Undret hade skett i Jesu namn, ett namn som nu var laddat med ett enormt innehåll. På pingstdagen visade han att Jesus är Messias och Herre. Nu har han visat att Jesus är Herrens tjänare, Livets furste, den Helige och Rättfärdige. Senare i predikan visar han att Jesus är Profeten (5Mos 18) och Abrahams säd för att slutligen inför rådet visa att Jesus är densamme som Jahveh (Apg:4:12). Detta innebär att Jesus inte bara är ett namn på den som kom från Nasaret utan ett namn på honom som hela GT talat om (Apg 3:18, 24).

I Bibeln är Guds namn synonymt med Gud själv. Det här innebär att undren som skedde i Jesu namn i Apg var utförda av Jesus själv.

e. Kallelse till omvändelse (3:17-19)

Petrus har redan påpekat den väldiga skillnaden mellan vad judarna gjort med Jesus och vad Gud gjort med Jesus. Nu påpekar han att de inte visste vad de faktiskt gjorde och att Gud erbjuder förlåtelse i Jesu namn till den som vänder om till Gud och därmed byter sida.

f. Messias skulle lida, fara till himlen och sedan komma tillbaka (3:17-21)

Petrus påpekade att Jesus är Guds Messias (Hans smorde, Ps 2:2), som måste lida (Jes 53). Jesus kommer att stanna kvar i himlen tills Fadern sänder honom tillbaka för att upprätta allt som Gud utlovat genom sina profeter.

g. Profeten som skulle komma (3:22-23, 5Mos 18:15, 18-19)

Mose talade om att en profet som skulle likna honom själv: *"Mose har sagt: En profet som är lik mig skall Herren er Gud låta träda fram åt er, ur era bröders krets. Lyssna till honom i allt vad han säger er."* (Apg 3:22). Ingen av alla GT:s profeter hade liknat Mose, som varit i dialog med Gud och därför väntade judarna på Jesus tid på att just den profeten skulle komma (Joh 1:21, 6:14). Nu pekade Petrus ut Jesus som den profeten.

h. Hela GT vittnade om Jesus (3:24-26, Luk 24:44-48)

Petrus sa att alla profeterna profeterat om dessa tider. Slutligen talade han om Jesus som Abrahams "avkomma", ett ord som kan syfta både på singular och plural, men där Paulus har gett oss tolkningsnyckeln: *"Nu gavs löftena åt Abraham och hans avkomma. Det heter inte: "och åt dina avkomlingar", som när man talar*

om många, utan som när det talas om en enda: och åt din avkomling som är Kristus.” (Gal 3:16).

i. Petrus som Bibellärare

Hur kunde Petrus, en enkel fiskare från Galileen, som enligt evangelierna inte förstod särskilt mycket under de år han vandrade med Jesus, ändå hålla en sådan här predikan som innehåller teman för hela NT? Svaret finns hos Jesus som efter uppståndelsen öppnade apostlarnas sinnen och förklarade allt detta för dem (Luk 24:44-48), dessutom var han fylld av den helige Ande.

3. Petrus och Johannes inför Stora rådet (4:1-22)

a. Petrus och Johannes arresteras (4:1-4)

Saduceerna, som var motståndare till läran om de dödas uppståndelse hade störst problem med påståendet att Jesus uppstått från de döda. Översteprästerna var dessutom sadduceer och de kommenderade nu ut tempelvakterna, som var leviter för att arrestera Petrus, Johannes och mannen som blivit helad. Dagen efter samlades rådet till förhör.

Stora rådet samlades här

b. Petrus och Johannes i förhör (4:5-12)

1) Rådet utgick från att man använt magi (4:5-7)

Hela Jerusalem hade berörts av undret med mannen som brukade sitta varje dag vid sköna porten och tigga (Apg 4:16). Stora rådet misstänkte att Petrus och Johannes använt magi, eftersom de tillfrågades: *”Genom vilken kraft eller i vilket namn har ni gjort detta?”* (Apg 4:7). Bakom frågan låg samma anklagelser man haft mot Jesus när man hävdade att hans underverk var gjorda i den ondes kraft (Matt 9:34, Mar 3:22).

2) Frälsning finns endast i Jesu namn (4:8-12)

Fylld av Guds Ande sa Petrus att hela Israel borde få veta att undret skett i Jesu namn och att det är samma Jesus som rådet dömde till döden. Petrus sa vidare att Jesus är hörnstenen som förkastats av dem och han syftar här på den Messianska profetian i Ps 118:23-27, där vi också har hosiannaropen.

Sedan säger han något fullständigt sanslöst: *”Hos ingen annan finns frälsningen. Inte heller finns det under himlen något annat namn, som givits åt människor, genom vilket vi blir frälsta.”* (Apg 4:12). Vet inte Petrus om profetian: *”...att var och en som åkallar Herrens (Jahvehs) namn ska bli frälst”* (Joel 2:32)? Jo, Petrus predikade över den versen på pingstdagen. Så, vem är Jesus? Han är densamme som Jahveh. Han är sann Gud och sann människa i samma person!

c. Rådets överläggning och dom (4:13-22)

Rådet visste inte vad de skulle säga eller göra. Mannen, som blivit helad var över 40 år gammal (Apg 4:22) och stod bredvid Petrus och Johannes (Apg 4:14). Men istället för att vända om till Herren Jesus, så tänkte de bara på sin makt och hur de skulle kunna begränsa skadan! De förbjöd apostlarna att tala i Jesu namn. Men

Petrus utmanade då judarnas högsta domstol: *"Döm själva om det är rätt inför Gud att lyda er och inte Gud? Vi för vår del kan inte tåga med vad vi har sett och hört."* (Apg 4:19-20).

E. Församlingens liv i förföljelsetider (4:23-5:42)

1. Församlingen gick in i bön (4:23-31)

a. Lägesrapport från apostlarna (4:23)

Apostlarna gav en lägesrapport som innebar att de nu var förbjudna att tala i Jesu namn d.v.s. att predika om Jesus och hans uppståndelse från de döda.

b. Bön grundad i Gud, Ordet och förföljelsen (4:24-28)

Gensvaret på apostlarnas rapport blev att hela församlingen gick in i gemensam bön. De inledde bönen med att tilltala Gud som skaparen av allt. Därefter citerade de Ps 2, en Messiansk psalm om hur kungar och folk reser sig upp mot Herren och hans Smorde (hans Messias). Psalmen visade att Messias var Guds son och att alla folk skulle tillhöra Sonen.

Först identifierade de sin egen situation utifrån psalmen: *"Ja, de gaddade sig verkligen samman i denna stad mot din helige tjänare Jesus, som du har smört, Herodes och Pontius Pilatus tillsammans med hedningarna och Israels stammar, för att utföra vad du i din makt och genom ditt beslut hade förutbestämt."* (Apg 4:27-28). Därefter bad man utifrån psalmens inriktning om frimodighet och kraftgärningar: *"Och nu, Herre, se hur de hotar oss, och hjälp dina tjänare att frimodigt predika ditt ord, genom att du räcker ut din hand för att bota och låta tecken och under ske genom din helige tjänare Jesu namn."* (Apg 4:29-30).

När man sagt amen, så kom Guds gensvar direkt i form av ett jordskalv och att de alla blev fyllda av den helige Ande. Resultatet blev att de trotsade Stora rådets beslut och predikade om Jesus med frimodighet, som Petrus hade sagt att de måste göra (Apg 4:19-20).

2. Församlingens inre liv (4:32-37)

Efterverkningarna av bönesvaret fortsatte sedan en längre tid med frimodighet och kraftgärningar. Det visade sig också i församlingens inre gemenskap och att man t.o.m. delade sina egendomar som en enda storfamilj i Herren.

Barnabas, som senare blev en nära medarbetare till Paulus, lyftes fram som ett föredöme. Han sålde sin jord och lade fram betalningen *"för apostlarnas fötter"*, ett uttryck som innebar att han lade fram vartenda öre.

3. Annanias och Safira (5:1-11)

a. Bakgrund i GT - Akans synd (Jos 5-7)

När Israels barn under Josuas ledning korsade Jordanfloden för att inta Kanaans land så visade sig Herren för Josua i form av en man med ett draget svärd som gav instruktioner om hur de skulle inta staden Jeriko. De skulle tåga runt staden i sju dagar och därefter skulle man ropa och blåsa i sina horn och murarna skulle falla, vilket var precis vad som skedde. Herren hade förbjudit folket att när man intog

Jeriko så fick man inte ta något från staden, utan allt måste förstöras. Nästa stad man skulle inta var Ai, men där förlorade man slaget. När man undersökte orsaken till nederlaget sa Gud att det fanns synd i Israel och att man var tvungen att ta itu med synden annars skulle de aldrig kunna inta landet. Det visade sig att en viss Akan hade stulit både silver och guld från Jeriko, så Akan med sin familj dömdes till döden genom stening. Därefter vanns samtliga slag och Israel intog Kanaans land.

b. Annanias och Safira ljög om sina pengar

Annanias och hans fru sålde en egendom och la undan en del av betalningen för egen räkning. Sen la de det resterande beloppet *”för apostlarnas fötter”* samtidigt som man gav sken av att detta var den fulla betalningen för egendomen m.a.o. de ljög. När Petrus frågade Ananias varför han ljogit för den helige Ande alltså för Gud, så föll han ner död vid Petrus fötter. Efter att Ananias begravts kom hans fru dit och efter att det visat sig att hon höll fast vid lögnen så föll även hon ned död. Självklart blev alla i församlingen rädda: *”Och stor fruktan kom över hela församlingen och över alla andra som hörde detta.”* (Apg 5:11).

Parallellen till Akans synd är slående. Då skulle landet, som Gud lovat Abraham, intas. Nu hade det nya förbundet instiftats, den helige Ande hade utgjutits, Guds rike hade brutit in i världen. Nu precis som då så statuerades ett exempel som innebar att Gud i all sin helighet var mitt ibland dem och synden fick ett straff.

4. Gud bekräftade sina apostlar (5:12-16)

Bönesvaret från tidigare bara fortsatte och Gud bekräftade sitt evangelium om Jesus med stora tecken och under som utfördes av apostlarna. Det visade sig nu att människor kom från de omkringliggande områdena med sjuka och besatta och de blev alla botade. Därmed började också Judeen att beröras av evangeliet som Jesus sagt (Apg1:8).

5. Apostlarna ställdes åter inför Stora rådet (5:17-42)

a. Apostlarna befriades ur fängelse (5:17-26)

Sadducéerna ville inte finna sig i denna civila olydnad från apostlarna och alla 12 apostlarna arresterades och sattes i fängelse. Dagen efter skulle de ställas inför Stora rådet och anklagas för att ha trotsat rådets förbud, att predika i Jesu namn. Men det gick inte som man planerat, för en ängel kom under natten och släppte ut apostlarna och sa åt dem att gå till templet och fortsätta att predika om Jesus. Samtidigt som några upptäckte att fängelset var låst men tomt, så kom några andra och förklarade att fångarna nu stod på tempelplatsen och predikade! Rådet visste inte vad de skulle tro men apostlarna arresterades på nytt. De ställdes inför Stora rådet och nu var alla 70 rådsmedlemmar samlade.

b. Apostlarna var frimodiga inför rådet (5:27-32)

På frågan varför de trotsat Stora rådets förbud att predika i Jesu namn så svarade Petrus: *”Man måste lyda Gud mer än människor. Våra fäders Gud har uppväckt Jesus, som ni hängde upp på trä och dödade. Honom har Gud med sin högra hand*

upphöjt som hövding och frälsare, för att ge omvändelse och syndernas förlåtelse åt Israel.” (Apg 5:29-31).

Petrus gjorde samma sak här som i pingstpredikan, tempeltalet och första förhöret inför rådet nämligen att dela upp alla i två läger. Ni dömde Jesus till döden men Gud har uppväckt, och upphöjt Jesus. Det enda logiska gensvaret skulle vara att omvända sig till Gud och ta emot syndernas förlåtelse.

Sedan påpekade Petrus att de själva och den helige Ande var vittnen till att detta var sant. Den helige Ande hade vittnat genom fantastiska under och tecken, inte minst genom den lame mannen som helats i Jesu namn och som själv varit med under det senaste förhöret inför rådet.

c. Gamaliels visdomsord till rådet (5:33-39)

Rådsmedlemmarna blev ursinniga och ville döda apostlarna men då begärde en farisé vid namn Gamaliel ordet. Han var respekterad av alla och hade själv varit lärjunge till den store rabbinen Hilel. En av Gamaliels egna lärjungar var en ung man som hette Saul av Tarsus, som senare blev aposteln Paulus (Apg 22:3).

Gamaliel tog först två exempel på personer som blivit ledare för mindre grupper och som också dödats, precis som Jesus. Deras grupper hade skingrats när ledaren dött men om Gud verkligen stod bakom Jesus och hans apostlar så kunde de inte stoppas. Det skulle till och med kunna bli så att Stora rådet stred mot Gud själv.

d. Apostlarna förbjöds att tala i Jesu namn (5:40-42)

Rådet lugnade ner sig och man kallade in apostlarna som man piskade med 39 rapp var och åter förbjöd att tala i Jesu namn. Apostlarna blev glada över att de fått chansen att lida för *”Namnets skull.”* När namnet står i denna bestämda form syftar det normalt på det heliga Gudsnamnet Jahveh, men här syftar det på Jesu namn. Han, som är Herre och Messias (Apg 2:36), Herrens tjänare, den helige, den rättfärdige, livets furste, Profeten, Abrahams säd (Apg 3:13-26) och den ende frälsaren (Apg 4:12).

Apostlarna kunde enligt Jesus ord i Bergspredikan betrakta sig som *”saliga”* över att ha fått lida för hans skull: *”Saliga är de som blir förföljda för rättfärdighetens skull, dem tillhör himmelriket. Saliga är ni, när människor hånar och förföljer er, ljuger och säger allt ont om er för min skull. Gläd er och jubla, ty er lön är stor i himlen. På samma sätt förföljde man profeterna före er.” (Matt 5:10-12).*

F. Diakoni och martyrskap (6:1-7:60)

1. Första diakonerna (6:1-7)

a. Etniska problem vid matbordet (6:1)

De grekisktalande judarna klagade över att just deras änkor blev förbisedda vid den dagliga utdelningen av mat eller pengar. Församlingen bestod av judar och proselyter från närområdet och från hela Romarriket. Detta berodde på att Jerusalem var ett pilgrimscenter dit judar vallfärdade från alla platser där det fanns judisk befolkning i Romarriket.

b. Kriterier för tjänst (6:2-5)

Apostlarna såg problemet och konstaterade att det egentligen inte var deras uppgift att tjäna vid borden utan de skulle som Herrens apostlar prioritera *"bönen och ordets tjänst"* (Apg 6:4).

Troligen var det gruppen som klagade som fick i uppdrag att välja ut sju män som var fyllda av *"Ande och vishet"*. De utsåg då sju personer med grekiska namn, alltså från samma språkgrupp och alla blev glada!

c. Avskiljning för tjänst (6:6-7)

De sju som utvalts av församlingen avskiljdes genom apostlarnas bön och handpåläggning. Samma mönster av bön och handpåläggning följdes när Barnabas och Paulus sändes ut på sin första missionsresa (Apg 13:1-3).

Frågan är om vi inte ser de första diakonerna avskiljas för tjänst i detta avsnitt? Helt klart handlar det om ett praktiskt tjänande och även om ordet *"diakonos"* inte står här så finns i alla fall verbet med *"...för att **göra tjänst** vid borden."* (Apg 6:2).

2. Stefanus arresterades (6:8-15)

a. Stefanus tjänst (6:8-9)

Det visar sig snart att Stefanus inte bara stod vid borden och tjänade utan var aktiv som förkunnare av evangeliet. Dessutom skedde stora under och tecken genom Stefanus, precis som vi sett hos apostlarna. Tydligt predikade han på grekiska eftersom han mötte motstånd bland just grekisktalande judar.

b. Stefanus arresterades (6:10-15)

Motståndarna släpade iväg Stefanus till Stora rådet och la fram anklagelser mot honom som liknade de anklagelser som tidigare riktats mot Jesus inför samma råd. När rådets medlemmar iakttog Stefanus så såg de *"...att hans ansikte var som en ängels."* (Apg 6:15). Troligen vill Lukas betona att Stefanus var redo för ett inträde i den himmelska världen. Änglarna ansågs tillhöra den himmelska sfären och de var Guds budbärare bland människor. Här stod Stefanus fylld av Guds Ande som en Guds budbärare inför Stora rådet.

3. Stefanus tal inför Stora rådet (7:1-53)

a. Predikans form och upplägg

Stefanus tal liknade Paulus tal i synagogan i Antiokia i Pisidien (Apg 13:16-41), då man utgick från Guds handlande i Israels historia.

Stefanus börjar med Guds handlande genom Abraham och går sedan vidare till Josef, Mose, Josua, David, Salomo, profeterna och slutligen Jesus, den som profeterna talat om. Parallellt med Guds handlande så betonar Stefanus flera gånger fädernas och folkets agerande mot Gud och hans lag.

b. Abraham till Mose (7:1-19)

Till en början höll säkert Stora rådet med Stefanus i hans utläggning. När han kom till Josef så betonade han att *"...våra stamfäder blev avundsjuka på Josef och sålde honom till Egypten."* (Apg 7:9), men på det hela var de säkert ganska nöjda med inledningen fram till Mose.

c. Mose, Israels folk och Herren (7:20-43)

När han kommer till Mose så påpekades direkt att folket inte ville ha Mose som ledare och domare, något som upprepas flera gånger. Istället ville de tillbaka till Egypten, de gjorde en guldkalv som de tillbad och slutligen citerar Stefanus profeten Amos domsord mot Israel *"Bar ni väl fram åt mig slaktoffer och andra offer under de fyrtio åren i öknen, ni av Israels hus? Nej, ni bar med er Moloks tält och guden Romfas stjärna, de bilder som ni hade gjort för att tillbe. Men jag skall föra er bortom Babylon. (7:42-43, Amos 5:25-27)*. Det finns en olikhet mellan GT-texten i vår Bibel och den som Lukas citerat här. Det beror på att Lukas citerade Septuaginta, som var den grekiska översättning av GT och som användes på den tiden. I den översättningen, som gjordes på 200-talet f.Kr. bytte man in namn på kända avgudar. Stefanus bytte ut *"bortom Damaskus"* mot *"bortom Babylon"*. Det var troligen för att det var just dit Juda fördes i fångenskap år 586 f.Kr. och att han talade i Jerusalem, som var huvudstad i Juda.

d. Tabernaklet och templet (7:44-50)

Man hade ju anklagat Stefanus för att ha talat mot Mose och templet (Apg 6:13-14). Stefanus har nu visat att det var Israels folk som var emot Mose, Guds lag och som hängav sig åt avguderi. När han kom till tabernaklet och templet så citerade han Jesajas ord om att inget jordiskt tempel någonsin kunde rymma Herren: *"Himlen är min tron, och jorden är min fotpall. Vad för ett hus kan ni bygga åt mig, säger Herren, eller vad för en plats, där jag kan vila? Har inte min hand gjort allt detta?" (Apg 7:49-50)*.

e. Israel stod emot Herren och hans profeter (7:51-53)

Summeringen av Stefanus predikan formades till en enda lång anklagelse mot Israels folk och slutligen Stora rådet. Stefanus som här förhördes av högsta domstolen anklagade nu istället densamma för att precis som sina förfäder vara hårdnackade, ha oomskurna hjärtan och öron, alltid stå emot den helige Ande. Han utmanade dem att komma på någon enda profet som inte förfäderna förföljt och det var ju dessa profeter som förutsagt att Jesus Kristus skulle komma. Jesus, som de nu hade *"förrått och mördat"*. Det sista Stefanus fick chansen att säga till Stora rådet var att de själva inte hållit den lag de fått av Gud.

4. Stefanus blev den förste martyren (7:54-60)

a. Stora rådet reaktion på talet (7:54)

Medlemmarna i rådet blev ursinniga på Stefanus och visade öppet sitt raseri.

b. Stefanus syn (7:55-56)

Mitt i denna situation fick Stefanus en uppenbarelse. Han såg en öppen himmel, han såg Gud på tronen och Jesus, som han kallade Människosonen, stå på Guds högra sida. Bara någon månad tidigare hade Jesus själv stått inför samma råd: *"... Översteprästen frågade honom vidare: 'Är du Messias, den Välsignades son?' Jesus svarade: 'Jag Är. Och ni skall få se Människosonen sitta på Maktens högra sida och komma bland himlens moln.' Då rev översteprästen sönder sina kläder och sade: 'Behöver vi några fler vittnen? Ni har hört hädelsen. Vad anser ni?' Alla fann de honom skyldig till döden. (Mark 14:61-64)*.

c. Stefanus stenades för hädelse (7:57-58)

Reaktionen blev densamma som då, man skrek och höll för öronen för att slippa höra hädelsen. Stefanus släpades ut ur staden och stenades till döds i enlighet med lagen för hädelse (3Mos 24:14).

d. **Stefanus bön för sina bödlar (7:59-60)**

Man kan undra varför Stefanus såg Jesus stående medan han i alla andra texter sitter på Guds höra sida. Svaret blir att Jesus hälsar Stefanus välkommen hem. Det är nämligen så Stefanus uppfattar situationen. *"Så stenade de Stefanus, under det att han bad: 'Herre Jesus, tag emot min ande.'" (Apg 7:59).* Stefanus bön för sina bödlar liknar Jesus bön för sina bödlar *"Sedan föll han på knä och bad med hög röst: 'Herre, ställ dem inte till svars för denna synd.' Med de orden insomnade han."* (Apg 7:60).

Stefanus blev den förste martyren och har i alla tider varit ett lysande exempel på det kristna martyrskapet.

II. Judeen och Samarien (8:1-11:18)

Om vi följer Jesus programförklaring från Apg 1:8 så kommer evangeliet att spridas från Jerusalem till Judéen och Samarien. Vi ser nu hur förföljelsen resulterade i att de troende spreds ut i just detta område i enlighet med Herrens plan.

A. Förföljelsen ökade i Jerusalem (8:1-40)

1. Saul av Tarsus del i förföljelsen (8:1-3)

Gamaliel hade varnat Stora rådet för att förfölja Jesus lärjungar. Det kunde visa sig att de i så fall stred mot Gud själv (Apg 5:38-39). Saul av Tarsus (Paulus) som var en av Gamaliels lärjungar (Apg 22:3) följde inte sin lärares råd utan försökte utrota församlingen, något han också bekräftade (Gal 1:13-14).

2. Diakonen Filippus i Samarien (8:4-13)

Den Filippus vi möter här var en av de sju diakonerna tillsammans med Stefanus (Apg 6:5). Det innebär att Lukas följer två av dessa diakoner i kap 6-8. Filippus kom till staden Samaria, som restaurerades av Herodes den store (han som dödade alla småpojkar i Betlehem när Jesus fötts). Herodes gav staden namnet Sebaste, som var det grekiska namnet på dåvarande kejsaren, Augustus.

Samaria - Sebaste

a. Väckelse bland samarierna (8:4-8)

Det skedde stora tecken och under när Filippus predikade, precis som genom apostlarna. Många samarier kom till tro och blev döpta i Jesu namn.

b. En trollkarl som hette Simon kom till tro (8:9-13)

Lukas berättade om en trollkarl som tidigare haft stort inflytande över befolkningen genom sin magi, som också kom till tro och blev döpt. Han var helt förbluffad över de tecken och kraftgärningar som skedde genom Filippus.

3. Petrus och Johannes reste till Samarien (8:14-25)

- a. Anden förmedlades genom handpåläggning (8:14-17)
När apostlarna fick höra att det var väckelse i Samarien reste Petrus och Johannes omedelbart dit. Det visade sig att den helige Ande inte fallit över någon av de nydöpta troende. Men när apostlarna lade händerna på dem så tog de emot den helige Ande. Även om det inte uttryckligen står så får vi anta att det skedde med yttre manifestationer såsom tungotal och profetia.
- b. Trollkarlen Simon ville köpa apostlarnas nådegåva (8:18-24)
När trollkarlen såg att den helige Ande gavs till de troende genom apostlarnas handpåläggning så ville han köpa den auktoriteten från dem. Petrus talade mycket strängt till trollkarlen som hotades med risken att få fara ned i fördärvet.
- c. Apostlarna predikade i Samarien och Judéen (8:25)

4. Filippus mötte en etiopisk hovman (8:26-40)

- a. En ängel ledde Filippus
Ängels budskap lät säkert konstigt. Filippus skulle nämligen gå till en väg som var öde! Han mötte en vagn med en etiopisk hovman som var i tjänst hos en drottning med titeln Kandace (den titeln bar alla drottningar som styrde Etiopien, ungefär som titeln Faraos i GT). Vi vet inte om han var en proselyt men mannen hade varit i Jerusalem för att tillbe Gud och läste nu från Jes 53. Han bad Filippus om hjälp att förklara bibeltexten.
- b. Evangeliet kommer till Afrika
Mannen kom till tro och frågade om det fanns något hinder för att få döpas. Att båda steg ned i vattnet visade att de döpte genom nedsänkning (grekiska "baptisto" betyder också att doppa ned). Efter dopet försvann Filippus på något sätt och hovmannen förde sin nya tro på Jesus vidare till Afrika.

B. Den helige Ande föll över olika grupper

I den första kristna tiden läser vi i Apg att Anden utgöts över grupper av människor. De exempel som finns följer i stort den programförklaring som Herren Jesus gav strax före sin himmelfärd: *"Men ni skall få kraft när den heliga anden kommer över er, och ni skall vittna om mig i Jerusalem och i hela Judéen och Samarien och ända till jordens yttersta gräns."* (Apg 1:8).

1. Anden utgöts i Jerusalem på Pingstdagen (Apg 2:1-4)

Pingstdagens under skedde i Jerusalem när Anden utgöts över lärjungarna. Anden kom med yttre tecken som kunde uppfattas av människans sinnen. Det dånade som när det stormar, tungor som av eld visade sig och fördelade sig till var och en. Samtliga närvarande uppfylldes av Anden och började tala olika jordiska språk.

2. Anden gavs via apostlarna i Samarien (Apg 8:4-8, 14-17)

Diakonen och evangelisten Filippus predikade i Samarien och många kom till tro och blev döpta. Men trots att han var fylld av Anden (6:3), hade fått handpåläggning av apostlarna (6:6), utfört stora tecken och under (8:6-7), så föll inte den helige Ande över samarierna. När apostlarna i Jerusalem fick höra att samarierna tagit emot evangeliet skickades Petrus och Johannes dit. De nydöpta samarierna fick då ta emot Anden genom handpåläggning. Exakt vad som hände står inte i texten men vi får förmoda att det skedde yttre manifestationer som på pingstdagen, att alla uppfylldes av Anden och talade i tungor.

3. Anden utgöts över hedningar i Kornelius hus (Apg 10:44-48)

Kornelius var inte jude, utan tillhörde den väldiga grupp av folkslag som judarna kallade för "hedningar". Kornelius var en varmt troende som "fruktade Gud" d.v.s. en hedning som konverterat till judisk tro. Herren skickade en ängel med tydliga instruktioner om hur han skulle hämta Petrus från staden Joppe. Samtidigt fick Petrus en syn som gjorde att han förstod att han som jude ändå skulle följa med till Kornelius hus, trots att han aldrig tidigare gått in i en hednings hus. Medan Petrus predikade evangeliet hos Kornelius, föll den helige Ande över alla närvarande hedningar och de började tala i tungor. De blev sedan döpta i vatten i Jesu namn. I det här fallet förekom ingen handpåläggning utan Anden bara föll ungefär som på Pingstdagen.

4. Anden utgöts över 12 män i Efesus (Apg 19:1-7)

Denna grupp män var efterföljare till Johannes Döparen och kände inte till speciellt mycket om Jesus. Sannolikt visste de inget om Jesu död och uppståndelse. Helt klart visste de inte att den helige Ande var tillgänglig för alla genom Jesus. Paulus döpte då om dem i Jesu namn och lade händerna på dem. Då föll den helige Ande över dem och de började tala i tungor och profetera.

5. Slutsats

a. Petrus unika roll

Dessa fyra exempel följer väl den programförklaring som Herren gett att apostlarna skulle få kraft att vittna om Jesus i Jerusalem (som ju låg i Judéen), Samarien och till jordens yttersta gräns d.v.s. till hedningarna.

Aposteln Petrus spelade en viktig roll på Pingstdagen i Jerusalem, när evangeliet fördes till Samarien och slutligen till hedningarna. Han hade en speciell kallelse bland apostlarna som bl.a. visades i det namn han fick av Jesus:

"Och jag säger dig att du är Petrus, Klippan, och på den klippan skall jag bygga min kyrka, och dödsrikets portar skall aldrig få makt över den."

Jag skall ge dig nycklarna till himmelriket. Allt du binder på jorden skall vara bundet i himlen, och allt du löser på jorden skall vara löst i himlen."

(Matt16:18-19)

Helt säker finns en stark koppling mellan "klippan" och den bekännelse Petrus gav alldeles före dessa verser, nämligen att Jesus är Messias den levande Gudens Son. Men namnet Petrus eller arameiska Kefas syftar definitivt på att han ska vara som en klippa med auktoritet att kunna lösa och binda.

Här i Apg möter vi Petrus "med nycklarna". Petrus fick vara med och låsa upp nya områden för evangeliet i Jerusalem, Samarien och slutligen bland hedningarna.

b. Gamla förbundet och nya förbundet

Varför handlade Gud på detta sätt när evangeliet bröt in i nya områden?

När Gud instiftade det gamla förbundet genom Mose så kom det med mäktiga manifestationer. Vi har Guds domar över Egypten, vandringen genom Röda havet, manna i öknen, vatten ur klippan. När Gud instiftade förbundet vid Sinai berg så skedde det med jordskalv, blixtar och rök. Gud uttalade själv de 10 budorden på hebreiska med mycket hög röst (2Mos 19:16-20:19).

När Gud instiftade det nya förbundet så kom Jesus Kristus med stora under och tecken, där uppståndelsen och himmelfärden är centrala händelser. När den helige Ande föll på Pingstdagen skedde det med starka manifestationer som upprepades när Guds rike bröt in bland samarierna och slutligen bland hedningarna. Vi kan se en parallell i att båda förbunden bekräftades av Gud genom stora tecken och kraftgärningar.

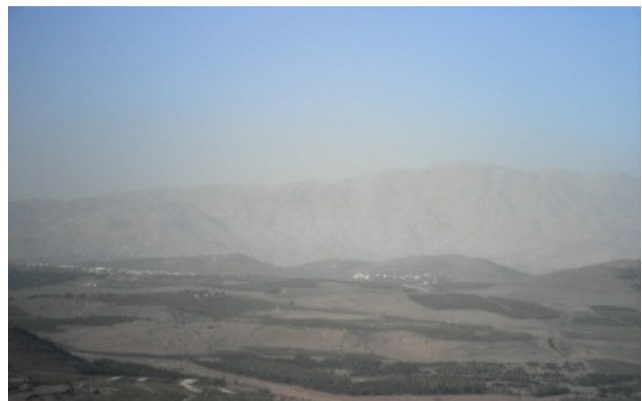
C. Förföljelsen spreds till andra områden (9:1-31)

1. Saul av Tarsus omvändelse och kallelse till apostel (9:1-25)

Saul av Tarsus var den person man sist kunde förvänta sig bli kristen. Han var av farisésläkt (23:6), född i Tarsus i Cilicien (södra Turkiet), uppväxt i Jerusalem, undervisad av den kände farisén och rabbinen Gamaliel (22:3, 5:34). Saul hade samtyckt till att Stefanus stenades (7:58, 8:1). Han var en frontfigur i den förföljelse som bröt ut mot de troende och han var brutal i sin förföljelse (8:3).

a. Saul tog förföljelsen till utländska städer (9:1-2)

De kristna från Jerusalem flydde ända till Damaskus och Saul utverkade en fullmakt från Kajfas, översteprästen i Jerusalem. Sauls målsättning var att utplåna församlingen (Apg 8:3, Gal 1:13-14). Han ville fångsla de nyanlända kristna i Damaskus och föra dem fångna till Jerusalem. Översteprästen hade tillstånd att fångsla judar i närområdet men knappast så långt bort som

60 km från Damaskus - berget Hermon i bakgrunden

Damaskus. Man har tänkt sig att det troligen fanns en form av utlämningsavtal för sådana som helt nyligen flytt från Judéen för att slippa undan myndighetens straff. Saul kunde säkert inte själv arresteras människor i Damaskus utan måste sannolikt ta fullmakten till de ledande judarna i staden, som i sin tur skulle informera den lokala myndigheten och först därefter se till att de nyanlända flyktingarna arresterades.

b. Saul mötte Jesus på vägen till Damaskus (9:3-9)

Utanför Damaskus uppenbarade sig Jesus för Saul. Han såg ett ljussken så starkt att han blev blind och slogs till marken. Han hörde: *"...Saul, Saul, varför förföljer du mig?" Han frågade: "Vem är du, Herre?" Rösten svarade: "Jag är Jesus, den som du förföljer."* (Apg 9:4-5). Jesus kopplar ihop förföljelsen av de troende med sig själv, en tanke som Saul (Paulus) sedan utvecklade när han i många texter talade om församlingen som Kristi kropp (Ef 4:15-16). Helt blind fick Saul ledas in i staden där han bad och fastade i tre dagar.

c. Ananias fick uppdraget att hjälpa Saul (9:10-19)

Herren Jesus var angelägen om att föra in Saul i den kristna gemenskapen. Först uppenbarade han för Saul att en lärjunge som hette Ananias skulle komma och lägga händerna på honom så att han skulle få sin syn tillbaka. Därefter talade Jesus till Ananias och kallade honom att utföra uppdraget, vilket han av naturliga skäl var rädd för att göra. Jesus uppenbarade då innebörden i det stora uppdrag som han hade för Saul: *"...Gå! Han är ett redskap som jag utvalt för att bära fram mitt namn inför hedningar och kungar och inför Israels barn. Och jag skall själv visa honom, hur mycket han måste lida för mitt namns skull."* (Apg 9:15-16). Lidandet för Jesus var alltså en del av Sauls kallelse. När Ananias la sina händer på honom så fick han sin syn, både fysiskt och andligt! Saul blev döpt och fylld av den helige Ande.

d. Saul i Arabien och Damaskus (9:19-25, Gal 1:15-17)

Saul (Paulus) beskrev för galaterna vad som hände när han kommit till tro i Damaskus, nämligen att han först reste iväg till "Arabien" i tre år och därefter återvände till Damaskus. Vi vet inget om tiden i Arabien men vi antar att han gick i Herrens egen bibelskola. Väl tillbaka i Damaskus predikade han om Jesus och fick snart fly för sitt liv. De troende firade ner honom i en korg via en öppning i stadsmuren (2Kor 11:31-33).

2. Saul av Tarsus besökte Jerusalem (9:26-31)

a. Alla lärjungar var rädda för Saul (9:26-27)

Trots att det gått tre år sedan Saul senast setts i Jerusalem så vågade de troende inte lita på honom. Det krävdes att Barnabas (Apg 4:36, 11:24) tog hand om honom och förklarade situationen innan man vågade lita på Saul.

b. Saul predikade i Jerusalem och mötte förföljelse (9:28-31)

Tydligt predikade Saul på grekiska, eftersom de grekisktalande judarna *"försökte röja honom ur vägen"*. Det var samma grupp som dragit Stefanus inför Stora rådet (Apg 6:9-12). Lärjungarna beslöt då att skicka hem Saul till Tarsus och nu blev situationen mycket lugnare för församlingen i Jerusalem (Apg 9:31).

D. Tidpunkt för Paulus omvändelse och Jesus korsfästelse

1. Jesus korsfästes år 30 eller 33 (Luk 3:1)

När man läser i evangelierna ser man att Jesus korsfästes dagen före sabbaten och dagen före judarnas påsk (d.v.s. 14 Nisan). Sabbatsdagen och judarnas påskdag inträffade på samma dag år 30 och år 33.

Enligt Luk 3:1 så började Johannes döparen sin verksamhet i kejsar Tiberius 15:e regeringsår. Tiberius regerade mellan år 14-37. Johannes började alltså sin verksamhet år 29 (d.v.s. 14 + 15). Om man lägger på ett antal månader innan Jesus blev döpt samt c:a tre år av Jesus verksamhet så kommer vi fram till att Jesus korsfästes den 3 april år 33.

Men Tiberius samregerade med Augustus i två år d.v.s. från år 12. Om vi utgår från det kan Tiberius 15:e regeringsår ha inträffat sent år 26. I så fall är det fullt möjligt att Jesus korsfästes år 30.

2. Paulus omvändes c:a 2 år efter Jesus korsfästelse

Enligt vad man kan utläsa i Apg så skedde Paulus omvändelse ganska tidigt, c:a 2 år efter korsfästelsen. Det innebär att Paulus omvändelse skedde år 32 eller 35.

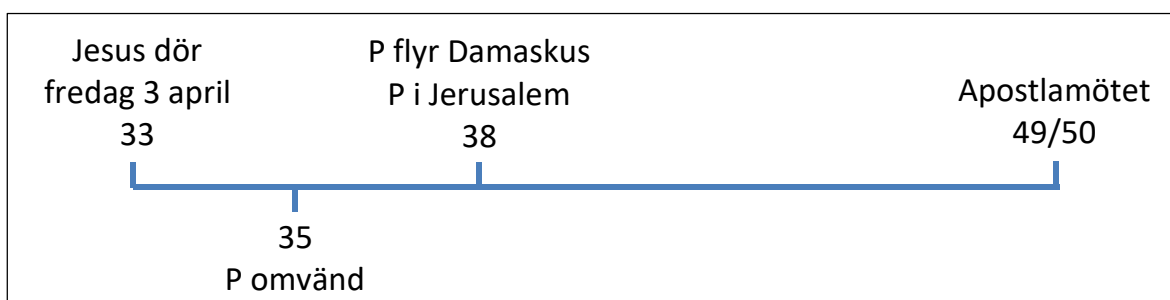
3. Apostlamötet hölls år 49/50 (Gal 1:15-19, 2:1)

Vi kan på goda grunder fastställa att apostlamötet i Jerusalem (Apg 15) inträffade år 49/50. Paulus har i Galaterbrevet beskrivit mötet och dessutom angivit när mötet hölls. Först säger han att han reste upp till Jerusalem tre år efter sin omvändelse (Gal 1:18) alltså år 35 eller 38. Därefter säger han att apostlamötet inträffade 14 år senare (Gal 2:1). Om vi utgår från år 30 för korsfästelsen blir det enligt följande: $30 + 2$ (omvändelse) + 3 (Jerusalem) + 14 = 49.

Men man kan också läsa texten så att 14 år senare ska räknas från hans omvändelse enligt följande: $33 + 2 + 14 = 49$. Båda årtalen för Jesus korsfästelse och Paulus omvändelse blir därför möjliga.

4. Damaskus och kung Aretas (2Kor 11:31-33)

I andra Korintierbrevet säger Paulus något som tyder på att det var år 33 som Jesus korsfästes: *"I Damaskus lät kung Aretas ståthållare bevaka staden för att gripa mig. Och från en öppning firades jag ner i en korg utefter muren och undkom honom."* (2Kor 11:32-33). Kung Aretas, som var kung över nabatéerna i norra Arabien, hade inte kontrollen över Damaskus före år 37. Det här tyder på att Jesus korsfästes år 33 och att Paulus omvändelse bör dateras till år 35.

E. Petrus i Lydda och Joppe (9:32-43)

Petrus hade ett övergripande ansvar som han fått av Jesus i och med hans nya namn (Petrus, klippan) och hans uppdrag som herde (Joh 21:15-19). Han reste tydligen runt och besökte de troende i närområdet.

1. Petrus predikade och helade i Lydda (9:32-35)

Petrus sa till en lam man: *"Eneas, Jesus Kristus botar dig. Stig upp och gör själv i ordning din bädd!"* (Apg 9:34). När de vanligtvis helade i Jesu namn så innebar det att det var Jesus som helade genom apostlarna, precis som i detta fall. Många blev frälsta i Lydda när de hörde om detta under.

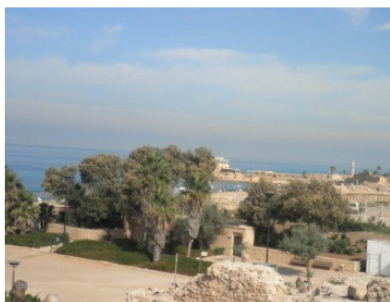
2. Petrus predikade och helade i Joppe (9:36-43)

Joppe låg nära Lydda i nordvästra Judeen. Där fanns en troende kvinna som hette Tabita och som visat mycket kärlek till de fattiga. En dag blev Tabita sjuk och dog. Eftersom man visste att Petrus var i Lydda så hämtades han genast till Joppe där den döda Tabita redan förberetts för sin begravning. Gud gjorde ett under och Tabita uppväcktes från de döda. Petrus agerade som Jesus gjorde när han uppväckte Jairus dotter i Luk 8:49-56. Undret resulterade i att många kom till tro i Joppe. Exempelen från Lydda och Joppe visar att under och tecken kan spela stor roll i att bekräfta evangeliet om Jesus Kristus.

F. Hedningarnas Pingstdag (10:1-48)

1. Kornelius besöktes av en ängel (10:1-8)

Staden Caesarea, var en romersk stad och den största hamnstaden i området. Staden var byggd 25-13 f.Kr. av Herodes den store. Här låg en romersk garnison.

Caesarea var en hamnstad

Akvedukt från Karmel

Hippodrom i Caesarea

Staden fungerade som huvudstad i området från 40-talet och Jerusalem styrdes härifrån.

Här bodde Kornelius, en officer dvs. en centurion som hade c:a 100 man under sig. Han *"fruktade Gud"* (Apg 10:2), ett uttryck som betyder att han var hedning som kommit till tro på GT och Israels Gud. Att han inte var en omskuren proselyt förstår vi av de stora problemen som Petrus senare fick när han besökt Kornelius. Att Kornelius höll de tre bönetiderna (kl. 9.00, 12.00 och 15.00) förstår vi av att *"han alltid bad till Gud"*.

Vid den bön som hölls kl. 15.00 uppenbarade sig helt plötsligt en ängel för den skräckslagne Kornelius och sa: *"Dina böner och dina gåvor har stigit upp till Gud som ett offer han kommer ihåg."* (Apg 10:4). Ängeln använder ord som syftar på rökelseoffret som tändes vid samma tid i templet i Jerusalem. Det här visar att böner och gåvor som sker med uppriktigt hjärta kan vara en del av vår tillbedjan och något som ärar Gud. Kornelius fick tydliga instruktioner att hämta Petrus från Joppe. Att ängeln inte bara berömde Kornelius visar att även han behövde höra evangeliet om Jesus Kristus.

2. Petrus syn med alla djur i en linneduk (10:9-23)

Uppe på taket till Simon garvarens hus fick Petrus en syn när han bad vid tiden för middagsbönen, kl. 12.00. Han såg en jättestor duk sänka sig ner från himlen. I duken fanns däggdjur, kräldjur och fåglar och många som enligt 3Mos 11 var orena för judarna. Han hörde en röst: *"Stig upp, Petrus, slakta och ät!"* Petrus svarade: *"Nej, nej, Herre! Jag har aldrig ätit något oheligt eller orent".* Då sade en röst för andra gången till honom: *"Vad Gud har förklarat för rent skall inte du anse vara orent."* Detta hände tre gånger, och sedan togs duken strax upp till himlen." (Apg 10:13-16).

Petrus funderade på vad Gud ville säga genom synen samtidigt som det knackade på dörren och männen som var utsända från Kornelius frågade efter honom. Guds Ande sa då till Petrus: *"Se, tre män söker dig. Gå ner och följ med dem utan att tveka, för det är jag som har sänt dem."* (Apg 10:19-20). Det här innebär att den helige Ande är en person som kan sända men framförallt att han är Gud. Det var nämligen Gud som skickat ängeln som talat med Kornelius.

Kan vara Simon garvarens hus

3. Petrus predikade och åt hos hedningar (10:24-48)

På vägen till Kornelius hus hade betydelsen av synen klarnat för Petrus. Han förstod att evangeliet om Jesus Kristus också gällde de oomskurna hedningarna. Han sa till Kornelius: *"Ni vet att det är förbjudet för en jude att umgås med en hedning eller besöka honom. Men mig har Gud visat att man inte skall kalla någon människa ohelig eller oren. Därför tvekade jag inte heller att komma, när ni sände bud efter mig..."* (Apg 10:28-29). Efter att Kornelius berättat om änglabesöket började Petrus sin predikan med att konstatera att Gud inte gör skillnad på människor.

Hans lära om Jesus är lika kristallklar som i hans tidigare predikningar: Jesus är Messias och allas Herre (10:36), Jesus är domare över levande och döda (10:42), alla profeterna vittnar om honom och Gud lovar syndernas förlåtelse till alla som tror på Jesus (10:43). Däremellan berättar Petrus grundläggande om Jesus verksamhet, död och uppståndelse och att han är ett vittne till allt detta. Medan Petrus talade blev han avbruten av Gud som lät sin Ande falla över alla hedningar som började prisa Gud och tala i tungor. När detta andedop kom över hela gruppen så förstod Petrus att de måste få döpas i vatten.

4. Petrus försvar inför Jerusalemförsamlingen(11:1-18)

När Petrus kom tillbaka till Jerusalem blev han anklagad för att ha besökt oomskurna hedningar och ätit tillsammans med dem (Apg 11:3). Det är helt klart att de judekristnas självförståelse innebar att de skulle leva enligt Mose lag. Vi ser att de höll de tre bönetiderna och matreglerna. För dem fanns ingen brytning med gamla förbundets sätt att leva. Jesus var den Messias som profeterna utlovat. Det nya förbundet med Guds rike hade kommit med Jesus och de levde i den helige Andes fullhet och kraft. Men de såg sig som "kvarlevan", den troende delen av Israel som alltid levt i tron på Guds löften, bara med den skillnaden att allt nu var uppfyllt i Kristus. När Paulus kom till Jerusalem efter sin tredje missionsresa mötte han Jakob som sa: *"Du ser, broder, att det finns tiotusentals judar som har kommit till tro, och alla håller de strängt på lagen."* (Apg 21:20). Inte ens Petrus hade förstått att evangeliet var för oomskurna hedningar. Det krävdes ett änglabesök hos Kornelius, en syn med alla djuren i en duk och den helige Andes direkta tilltal för att Petrus skulle förstå detta.

I sitt försvar så återopade också Petrus: Änglabesöket, synen, Andens tilltal, hedningarnas andedop och slutligen citerade han Jesus egna ord: *"Då kom jag ihåg vad Herren hade sagt: Johannes döpte med vatten, men ni skall döpas i den helige Ande. Om nu Gud gav dem samma gåva som han gav oss, när vi hade kommit till tro på Herren Jesus Kristus, vem var då jag, att jag skulle kunna hindra Gud?"* (Apg 11:16-17). Tillslut förstod t.o.m. hela den judiska församlingen i Jerusalem det oerhörda: *"Så har Gud skänkt också åt hedningarna den omvändelse som ger liv."* (Apg 11:18).

Petrus hade än en gång fått vara den som låste upp ett nytt område för evangeliet enligt Jesus programförklaring: *"Men när den helige Ande kommer över er, skall ni få kraft och bli mina vittnen i Jerusalem och i hela Judeen och Samarien och ända till jordens yttersta gräns."* (Apg 1:8).

III. Till jordens yttersta gräns (11:19-28:31)

Vi kommer nu in i den tredje delen av Apg. Lukas kommer först att beskriva hur ett centrum för missionen ut i världen etablerades i Antiokia och därefter gör han en avslutande summering av situationen i Jerusalem, innan han under resten av boken fokuserar på aposteln Paulus.

A. Evangeliet spreds bland hedningar (11:19-30)

När förföljelsen drabbade de kristna i Jerusalem (Apg 8:1), så spreds de troende ut i Judeen och Samarien, men även till Damaskus (Apg 9), Fenicien (Libanon), Cypern och Antiokia (södra Turkiet).

1. Judar och hedningar i Antiokia (11:19-21)

Det visade sig att grekisktalande judar som kom från

Cypern och Cyrene började förmedla evangeliet till hedningar i Antiokia och många blev troende.

2. Barnabas skickades till Antiokia (11:22-24)

När församlingen i Jerusalem fick höra om väckelsen bland hedningar i Antiokia så skickade de upp Barnabas. Han var som klippt och skuren för uppdraget. Han var en grekisktalande jude från Cypern (Apg 4:36) och en man fylld av helig Ande och tro (Apg 11:24).

3. Barnabas hämtade Saul från Tarsus (11:25-26)

Barnabas, vars namn betyder tröstens son, lämnade plötsligt väckelsen i Antiokia och letade istället upp Saul (Paulus) i Tarsus. Han förstod att situationen i Antiokia var en perfekt uppgift för Saul, som redan kallats till apostel vid sin omvändelse (Apg 9) och som dessutom hade en grekisktalande bakgrund från sin hemstad. Väckelsen fortsatte i Antiokia och det var alltså här de troende först kallades kristna. Från början var det säkerligen ett negativt öknamn som de kristna sedan accepterade, eftersom de såg det som en ära att få dela Jesus lidande.

4. Profeter från Jerusalem kom till Antiokia (11:27-30)

Församlingen i Jerusalem skickade c:a år 43-44 upp några profeter till Antiokia. En av dem hette Agabus och han profeterade om en hungersnöd som snart skulle inträffa i hela världen. Lukas säger som en bekräftelse att hungersnöden kom under Claudius tid (år 41-54), d.v.s. under samma period som Agabus bar fram sin profetia. (Agabus profeterade även långt senare att Paulus skulle fängslas i Jerusalem, Apg 21:8-13). Församlingen i Antiokia tog profetian på allvar och samlade in pengar så att de fattiga troende i Jerusalem och Judeen skulle klara den kommande hungersnöden. Barnabas och Saul fick i uppdrag att fara ner till Jerusalem med kärleksgåvan. Man kan ana en parallell till den andliga hungersnöd som fanns i hela världen och som just församlingen i Antiokia skulle få nåden att möta genom att sända ut Barnabas och Paulus med evangeliet bland folken.

B. Lägesrapport inför nästa stora steg (12:1-25)

Lukas har beskrivit hur ett centrum för missionen ut i världen håller på att etableras i Antiokia och han gör nu en avslutande summering av situationen i Jerusalem innan han under resten av boken fokuserar på aposteln Paulus.

1. Aposteln Jakob blev martyrt (12:1-2)

Redan år 44 blev aposteln Jakob martyrt, som den förste av Jesus apostlar. Han hade tillhört den inre kretsen av Jesus lärjungar tillsammans med Simon Petrus och sin bror Johannes. Han hade fått vara med vid flera viktiga tillfällen, som när Jesus väckte upp Jairus dotter (Luk 8:49-56) och på förklaringsberget (Luk 9:27-36). Den som beordrade avrättningen var Herodes Agrippa den I, sonson till Herodes den store, som försökte döda Jesusbarnet i Betlehem. Det här väcker frågor om vem som hade makten. Var det kungen som representerade Romarriket

eller var det Jesus, kungen i Guds rike. Petrus hade i Kornelius hus sagt om Jesus: *"...han som är allas Herre."* (Apg 10:36) och *"...att han är den som Gud har bestämt till domare över levande och döda."* (Apg 10:42). I resten av kapitlet kommer det att visa sig att Jesus verkligen är Herre och domare över levande och döda.

2. Petrus befriades ur fångelset (12:3-19)

Kung Herodes Agrippa den I, ville hålla sig väl med den judiska makteliten och arresterade därför Petrus vid påsken år 44. Efter högtiden ville han ställa Petrus inför folket. Risken var uppenbar att även Petrus skulle avrättas. Kvällen före rättegången bads det i de olika husförsamlingarna i Jerusalem. Undret skedde och Petrus befriades av en ängel. Han gick till ett hus där han visste att det fanns en församling. När han bultade på blev han först inte insläppt. Till slut öppnades porten och Petrus skickade en viktig hälsning till Jakob, Herren Jesus bror, som nu fick huvudansvaret för församlingen i Jerusalem (Apg 12:17). Redan samma natt flydde Petrus vidare till okänd plats.

Vi vet inte om Petrus tänkte på Herrens kallelse, för då hade han nog förstått att han skulle bli befriad på något sätt: *"Amen, amen säger jag dig: När du var yngre, spände du själv bältet om dig och gick vart du ville. Men när du blir äldre, skall du sträcka ut dina händer och en annan skall spänna bältet om dig och leda dig dit du inte vill."* Detta sade han för att ge till känna med vilken död Petrus skulle förhålliga Gud. Sedan sade han till honom: *"Följ mig!"* (Joh 21:18-19). Den här kallelsen säger oss att när Petrus slutligen led martyrdöden i Rom drygt 20 år senare, så var det en del av hans kallelse.

3. Herrens dom över Herodes Agrippa I (12:20-23)

Det visade sig att Herren Jesus, som var domare över levande och döda (Apg 10:42) inte skulle låta kung Herodes komma undan med att avrätta aposteln Jakob och sedan planera för Petrus avrättning. *"Genast slog en Herrens ängel honom, därför att han inte gav Gud äran, och han blev uppäten av maskar och dog."* (Apg 12:23). Det här lär oss att Gud ser sina lidande förföljda barn och en dag faller domen över förövarna. Det kan ske här i livet eller efter döden.

4. Paulus Barnabas och Markus till Antiokia (12:24-25)

Nu fullbordar Lukas scenen för resten av Apg med att förklara att Barnabas och Paulus tog med sig Johannes som kallades Markus tillbaka till Antiokia. Det var dessa tre som senare gav sig iväg på den allra första missionsresan. Markus, blev den som skrev Markusevangeliet och han var dessutom kusin (eller systerson) till Barnabas (Kol 4:10).

C. Paulus första missionsresa (13:1-14:28)

1. Den första missionärsavskiljningen (13:1-3)

Lukas räknar upp det team av internationella profeter och lärare som ledde församlingen i Antiokia år 44/45. *"När de tjänade Herren och fastade, sade den*

helige Ande: 'Avskilj åt mig Barnabas och Saulus för den uppgift som jag har kallat dem till.' (13:2). Paulus hade tidigare kallats av Jesus Kristus till hans apostel (Apg 9), något Paulus senare bekräftade i sina brev. Men här var det den helige Ande som både kallade och sände ut (13:2, 4). Det här innebär att den helige Ande är en person och att han är Gud. Det innebär även att vi inte ska dela upp Gud utan ständigt påminna oss att Gud är en.

6. Första destination blev Cypern (13:4-12)

Cypern var en naturlig plats att börja på. Barnabas kom från Cypern (4:36) och dessutom hade några judar från Jerusalemförsamlingen tidigare predikat på Cypern (11:19). Teamet bestod av Barnabas, Saul och Johannes Markus. Det är oklart hur länge de stannade på Cypern, men troligen ett antal månader.

I staden Pafos i väster träffade de på en judisk trollkarl som aktivt försökte hindra landshövdingen att bli en kristen. Paulus, som han nu börjat kalla sig, demonstrerade en apostels makt att lösa och binda när han fylld av Guds Ande uttala en dom över trollkarlen: "Se, nu kommer Herrens hand över dig, och du skall bli blind en tid och inte kunna se solen." I samma ögonblick föll ett totalt mörker över honom, och han gick omkring och sökte efter någon som kunde leda honom." (Apg 13:11, Intressant nog, var detta vad som drabbat Paulus i Apg 9).

7. Landshövdingen kom till tro (13:12).

Av att Paulus kallade trollkarlen för djävulens son förstår vi att mannens krafter var direkt kopplade till den onde. Det hela utmynnade i en kraftmätning mellan Paulus och trollkarlen och framför allt mellan Kristus och djävulen. Helt klart blev landshövdingen överbevisad om att evangeliet var sant när han såg vad som hände med trollkarlen, han kom nämligen till tro.

8. Perge (13:13)

Från Cypern tog de båten nordväst och kom till Perge (södra Turliet). I Perge valde den unge Markus att resa hem till Jerusalem igen (Apg 12:12).

Troligen kom några till tro i Perge eftersom P och B stannade till där på tillbakavägen för att predika (Apg 14:25).

9. Antiokia i Pisidien (13:14-52)

a. P och B i Synagogan

Det blev snart ett genomgående mönster i varje stad att P och B först sökte upp en synagoga. Där fanns den bibliska bakgrunden som de kunde bygga på. Där

fanns också troende judar och hedningar som levde i tron på Guds löften och som var redo att ta emot Jesus Kristus. Evangeliet skulle först förkunnas för judar men när judarna förkastade budskapet så vände man sig till hednafolken (Apg 13:46), något Paulus också betonar i nyckelverserna till Romarbrevet (Rom 1:16-17).

P och B vände sig till hedningarna med hänvisning till profetian om Herrens tjänare (d.v.s. Jesus): *"Jag har satt dig till ett ljus för hedningarna, för att du skall bli till frälsning intill jordens yttersta gräns."* (Apg 13:47, Jes 49:6).

b. Paulus predikade om Guds löften (13:14-41)

På sabbaten fick Paulus möjlighet att tala, som en resande predikant med gedigen teologisk bakgrund, en som varit lärjunge till Gamaliel (Apg 5:34, 22:3).

1) Paulus predikan liknade Stefanus tal inför stora rådet (Apg 7).

2) Från Egypten till David till Jesus

Han började med Guds befrielse ur Egypten och fortsatte med en kort historisk översikt tills han kom fram till kung David. Här gick Paulus direkt till huvudpunkten i sin predikan: *"Av hans (Davids) efterkommande har Gud enligt sitt löfte fört fram Jesus som Frälsare för Israel."* (Apg 13:23). Resten av predikan går ut på att bevisa detta frimodiga påstående, att Jesus var den Davids son som Gud utlovat genom sina profeter.

3) Johannes döparen var ett huvudvittne (13:24-25)

Precis som i evangelierna så var Johannes döparen ett huvudvittne. Han var välkänd som profet och martyr bland alla judar. Paulus citerade honom: *"Och när Johannes stod vid slutet av sitt lopp, sade han: Det ni tror att jag är, det är jag inte. Men se, efter mig kommer en som jag inte ens är värd att knyta upp sandalerna på."* (13:25). Jesus var ju den som Johannes hade pekat ut.

4) Paulus beskrev Jesus död och uppståndelse (13:26-31)

Trots att Jesus var helt oskyldig lyckades judarnas religiösa elit att få Jesus dömd till döden genom korsfästelse och därefter la man hans kropp i en grav. Paulus påpekade att detta trots allt skedde i enlighet med Guds profetior. Men Gud hade agerat tvärt emot det judiska ledarskapet, han hade väckt upp Jesus från de döda och Paulus påstod att det fanns många ögonvittnen på att Jesus hade uppstått.

5) Uppståndelsen bekräftad av profetior i GT (13:32-37)

Paulus visade nu att Jesus uppståndelse var profeterad i GT. Men det var lite förvånande att han använde följande vers: *"Du är min son, jag har i dag fött dig."* (13:33, Ps 2:7). Paulus menade tydligen att när Jesus var död och begravd så uppväckte Gud honom genom att föda honom till ett nytt oförgängligt liv. Paulus betonar också att Jesus uppstod till ett oförgängligt liv när han avslutade sin bevisföring med ett citat från Ps 16:10 *"Du skall inte låta din Helige se förgängelsen."* (13:35), som f.ö. är samma vers som Petrus använde i sin predikan på pingstdagen för att bevisa Jesus uppståndelse (Apg 2:22, 31). Paulus och Petrus tolkning av versen är identisk.

6) Uppmaning att ta emot frälsning i Kristus (13:38-41)

Antik väg vid
Antiokia i Pisidien

Paulus sammanfattade sin predikan med att uppmana åhörarna att ta emot syndernas förlåtelse och rättfärdighet från Gud genom tron på Jesus.

c. En församling bildas under förföljelse (13:42-52)

Man ville höra mer från Paulus: *"Följande sabbat samlades nästan hela staden för att lyssna till Herrens ord. (13:44)*. Judarna blev avundsjuka och avbröt Paulus mitt i hans predikan. Förföljelsen blev så svår att P och B till slut måste lämna området, men en församling hade då grundats i Antiokia i Pisidien.

10. Ikonium (14:1-7)

Ikonium låg på samma plats som dagens miljonstad Konya. Precis som i Antiokia i Pisidien, så kom många judar och hedningar till tro och en församling bildades. Men precis som tidigare så lyckades de judar som förkastade evangeliet att få med sig ledande hedningar i förföljelsen mot P och B. Trots detta valde P och B att stanna kvar in staden ända tills beslut fattats om att stena dem till döds och först då for de vidare till nästa stad.

11. Lystra (14:8-20)

a. Ett helande öppnade dörren (14:8-13)

När Paulus predikade i Lystra såg han att en lam man hade tro för att bli helad och han sa med hög röst: *"Res dig upp och stå på benen! Då hoppade han upp och började gå omkring."* (Apg 14:10). Folket fick för sig att gudarna Zeus och Hermes kommit på besök i form av P och B. Prästen i Zeustemplet började förbereda ett tjuroffer till deras ära!

b. Paulus undervisade om Gud (14:14-18)

Paulus lyckades förhindra offerceremonin genom att uppmana folket i Lystra att överge sina avgudar och omvända sig till den sanne Guden. Paulus gav dem en grundläggande undervisning om Gud som skaparen, livgivaren och den som välsignar alla människor med skördar och mat.

c. Paulus stenades (14:19-20)

Judar från de två tidigare städerna Antiokia i Pisidien och Ikonium kom ner till Lystra fast beslutna att stena Paulus och de lyckades i sitt uppsåt. Efter steningen släpade de den livlösa kroppen ut ur staden i tro att Paulus var död! När lärjungarna samlades runt den "döde" aposteln reste han sig plötsligt och gick tillbaka in i staden. Troligen stod tonåringen Timoteus där i gruppen. Paulus kallar nämligen Timoteus för sitt *"äkta barn i tron"* (1Tim 1:2), att han var tonåring förstår vi av att Paulus kallar honom för ung, mer än 15 år senare (1Tim 4:12). Det var Timoteus som senare slog följe med Paulus och Silas på den andra missionsresan (Apg 16:1-3).

12. Derbe (14:20-21)

Det står inte mycket om Derbe förutom att en församling grundades i staden.

13. P och B återvände och tillsatte äldste (14:21-24)

a. De återvände trots faran för förföljelse

Apostlarna kunde ha fortsatt österut till Tarsus, Paulus hemstad, och därifrån till Antiokia. Istället valde de, att med fara för sina liv, återvända till alla de städer där de nyligen grundat en församling.

- b. De jobbade med uppföljning och ny församlingsledning
P och B återvände för att undervisa de nykristna och för att tillsätta äldste i alla församlingar. Det är viktigt att förstå att dessa nykristna bestod av judar och hedningar som funnits i synagogorna och som var djupt grundade i GT. Det fanns m.a.o. en ordentlig grund att bygga på.

14. Paulus och Barnabas återvände hem till Antiokia (14:25-28)

- a. Antiokia blev ett missionscentrum
P och B återvände till sin hemförsamling, som hade sänt ut dem. Det var också från församlingen i Antiokia som Paulus kom att göra sin andra och tredje missionsresa.
- b. Antiokia blev en plats för vila och tjänst
P och B lämnade en utförlig rapport till den utsändande församlingen och stannade sedan en längre tid för vila och tjänst i sin hemförsamling.

dagens Antakya

D. Apostlamötet i Jerusalem (15:1-35)

Församlingen i Jerusalem levde enligt lagen (Apg 21:20) men med insikten att Guds löften hade uppfyllts i Jesus Kristus. Några judar från Judeen kom på besök år 49/50 till Antiokia och hävdade att alla manliga hedningar som kommit till tro måste omskäras och samtliga måste följa Mose lag. Man ville helt enkelt att de skulle bli proselyter. Paulus och Barnabas gick kraftfullt emot den undervisningen och man beslöt att lösa tvisten inför apostlarna i Jerusalem.

1. Krav på omskärelse (Apg 15:1-6)

- a. Varför var omskärelsen nödvändig?
Man var helt säker på att alla Guds förbund inklusive det nya förbundet var en del av Guds förbund med Abraham. Paulus undervisade att även hedningar var Abrahams barn, nämligen de som delade Abrahams tro (Gal 3:5-7) och var förenade med Kristus (Gal 3:26-29).
När Gud gjorde förbundet med Abraham så gav han omskärelsen som ett tecken och sa att alla av manligt kön som ingick i förbundet måste utan undantag omskäras (1Mos 17:10-14).
- b. Paulus undervisning om omskärelsen
Paulus menade att de hedningar som lät omskära sig var skyldiga att hålla hela lagen och att de kommit bort från Kristus (Gal 5:2-6). Han var övertygad om att en människa blev förklarad rättfärdig inför Gud genom tro på Kristus, utan laggärningar (Gal 2:16).
Paulus lärde att den yttre omskärelsen var värdelös utan den inre omskärelsen av hjärtat, som skedde genom Anden när en människa fötts på nytt och att detta även gällde judar (Rom 2:28-29). Han sa att den inre omskärelsen i Kristus var den

sanna omskärelsen (Fil 3:1-3).

Paulus lärde att den inre omskärelsen var direkt kopplad till dopet och föreningen med Kristus i hans död och uppståndelse (Kol 2:8-12). Dopet blev därmed ett förbundstecken på det nya förbundet. Men precis som den yttre omskärelsen i sig var utan verkan så är även dopet det utan hjärtats inre omskärelse. Doptexterna beskriver nämligen troendedop: *"I dopet blev ni också uppväckta med honom genom tron på Guds kraft, han som har uppväckt honom från de döda."* (Kol 2:12). *"Efter denna förebild frälser dopet nu också er. Det innebär inte att kroppen renas från smuts utan är ett rent samvetes bekännelse till Gud genom Jesu Kristi uppståndelse."* (1Pet 3:21) m.m.

2. Det goda samtalet på Apostlamötet

a. Petrus (Apg 15:7-11)

Petrus medgav att inte ens judarna själva klarat av att uppfylla lagens krav. Han hänvisade till hur Gud använt honom på hedningarnas pingstdag när Guds Ande föll över en grupp hedningar (Apg 10). Hans poäng var att Gud inte gjort någon skillnad mellan jude och hedning och det gällde även frälsning av nåd: *"Nej, vi tror att vi på samma sätt som de blir frälsta genom Herren Jesu nåd."* (Apg 15:11).

b. Barnabas och Paulus (Apg 15:12)

Nu lyssnade man verkligen till Barnabas och Paulus, som kunde bekräfta det Petrus sagt, att Gud inte gjort skillnad på jude och hedning för Guds Ande hade verkat på ett fantastiskt sätt bland hedningarna.

c. Jakob (Apg 15:13-21)

Jakob (Herrens bror) citerade Amos 9:11-12 enligt översättningen i Septuaginta och visade genom citatet att hedningarna var med i Guds plan efter att Herren kommit och utfört sitt frälsande verk. Jakob föreslog att hedningarna ska slippa omskärelsen och kravet att uppfylla Mose lag. Däremot skulle de avstå från otukt och viss mat.

3. Beslut fattas på apostlamötet (Apg 15:22-29)

a. Beslut av apostlarna, församlingen och Anden

Vid själva överläggningen verkade apostlarna och de äldste varit samlade (Apg 15:6). Men vid beslutet verkade även församlingen varit med (Apg 15:22). Det kan ha varit så att församlingen var med hela tiden, men mest som åhörare. Det är viktigt att notera att Guds Ande var med och fattade beslutet. *"Den helige Ande och vi har nämligen beslutat att inte lägga någon börda på er förutom följande nödvändiga föreskrifter: Ni skall avhålla er från kött som offrats åt avgudar, från blod, från kött av kvävda djur och från otukt. Ni gör rätt om ni undviker sådant. Allt väl!"* (Apg 15:28-29) För en fördjupning av hur Paulus undervisade om kött från avgudaoffer se 1Kor 8:1-13, 1Kor 10:14-11:1 samt studiet över Romarbrevet 14 på www.bibelstudium.org.

b. En delegation skickades till Antiokia (Apg 15:30-35)

Ledande bröder som Silas (som senare reste iväg med Paulus) och några andra reste till Antiokia med Paulus och Barnabas. Delegationen skulle muntligen bekräfta det som stod i brevet. Det här visar hur viktig själva sakfrågan var.

E. Paulus andra missionsresa (15:36-18:22)

1. Paulus - Barnabas - Markus - Silas (15:36-41)

Paulus föreslog att han och Barnabas skulle besöka alla församlingar de grundat under första resan för att uppmuntra och samtidigt informera om beslutet från apostlamötet (Apg 15:28-29). Barnabas ville ta med sig sin kusin Johannes Markus men Paulus ville inte ha med den som övergett dem under första resan (Apg 13:13). Det hela slutade med att de delade upp resplanerna så att Barnabas och Markus reste till Cypern och Paulus tog med sig Silas och reste till församlingarna i nordväst.

Barnabas namn betydde "tröstens son" (Apg 4:36). Han var en man fylld av helig Ande och tro (11:24). När Paulus kom till Jerusalem efter sin omvändelse och ingen litade på hans omvändelse, så var det Barnabas som hjälpte honom (Apg 9:26-27). När Barnabas ledde väckelsen i Antiokia reste han iväg och hämtade Paulus från Tarsus (Apg 11:25-26), så att Paulus kom i tjänst för Herren.

Det var Barnabas som tog sig an Markus när Paulus ratat honom (Apg 15:37-39). Det känns bra att veta att Markus fick blomma ut med Barnabas och att det senare blev full försoning mellan Paulus och Markus (Kol 4:10, 2Tim 4:11).

Silas var utsedd som ombud för församlingen i Jerusalem (Apg 15:22) Han hade en profetisk gåva (Apg 15:32). Troligen var han romersk medborgare precis som Paulus (Apg 16:37-39).

2. Paulus och Silas tog med Timoteus på teamet (16:1-5)

De reste genom Paulus hemorter i Cilicien och kom till slut till Lystra där en ung Timoteus bodde. Timoteus hade ett grundmurat rykte i hela närområdet. Hans pappa var grek men hans mamma och mormor var judinnor som undervisat honom sen barnsben i GT (2 Tim 1:5, 3:15). Troligen kom Timoteus till tro när

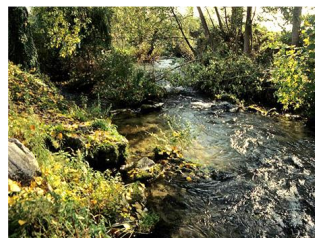
Paulus besökte Lystra första gången, eftersom Paulus kallade honom för "...hans äkta barn i tron" (1Tim 1:2). Sannolikt var Timoteus bara 18-19 år när han började resa med Paulus, eftersom Paulus kallade honom "ung" c:a 15 år senare (1Tim 4:12). Det verkar som om Timoteus hade en krånglande mage (1Tim 5:23) och det sätt som Paulus uppmuntrade honom på tyder på att han var lite tillbakadragen (2Tim 1:6-8). Ändå uppmanades även Timoteus att beredd på att lida för Kristus (2Tim 2:3) och även han fick sitta en period i fängelse (Hebr 13:23). Timoteus blev Pauls närmaste och trognaste medarbetare (Fil 2:19-24). För att inte stöta sig med judarna i området så omskars Timoteus innan han fick resa med Paulus och Silas (Apg 16:3). Det här exemplet visar att vi kan ha en friare hållning till omskärelse vad gäller kulturer där detta är superviktigt, som t.ex. i muslimska kulturer.

3. Anden hindrar och leder (16:6-10)

Efter att ha besökt de församlingar som grundats tidigare fortsatte de längre norrut men fick problem och hindrades av den helige Ande, som även kallades Jesu Ande (Apg 16:6-7) och vi ser återigen spår av den treenige Guden. De befann sig i Galatien och när vi läser Gal 4:13-14 anar vi att problemen var relaterade till att Paulus blivit sjuk. Genom den sjuke Paulus grundades en församling i Galatien. Slutligen leddes teamet av Anden ner till Troas. I Troas möter oss de första "vi-avsnitten" i Apg och vi förstår att Lukas anslöt sig till teamet här. I Troas fick Paulus en syn när han såg en makedonisk man som sa: "*Kom över till Makedonien och hjälp oss!*" (Apg 16:9). De förstod då att Herren ville att de skulle bege sig till Makedonien (östra Grekland).

4. En församling grundades i Filippi (16:11-40)

Filippi var en stad som fått sitt namn av Alexander den stores pappa kung Filippus som intog staden 358 f.Kr. och gav den dess namn. Troligen fanns få eller inga judar i staden eftersom den inte hade en synagoga. Man träffades istället vid ett böneställe vid floden Gangites utanför Filippi för att be (Apg 16:13). Lydia från Tyatira blev den första som genom

floden vid Filippi

Paulus kom till tro i Europa och hon döptes med sin familj (Apg 16:14-15). Paulus drev ut en spådomsande ur en slavflicka i Filippi och när hennes ägare inte kunde tjäna pengar på henne längre blev de så arga att de släpade Paulus och Silas till stadens myndigheter. Det hela slutade med att P och S piskades offentligt på torget innan de kastades i fängelse och fick fötterna fastlåsta i stocken. Vid midnatt satt P och S och sjöng losånger och prisade Gud. Bönesvaret blev dramatiskt. Det kom ett jordskalv och fängelsets portar flög upp och bojorna lossnade. Fångvaktaren som kom rusande trodde att alla fångar flytt och han tänkte därför ta sitt liv. Paulus ropade inifrån fängelset att alla var kvar. Fångvaktaren förstod att det var Gud som handlat så han föll ner inför P och S och sa: "*Ni herrar, vad skall jag göra för att bli frälst?*" De svarade: "*Tro på Herren Jesus så blir du frälst, du och din familj.*" (Apg 16:30-31). Deras sår tvättades och

de undervisade fångvaktaren och hans familj innan alla döptes. *"Sedan förde han dem upp till sin bostad och dukade ett bord, jublande glad över att han med hela sin familj hade kommit till tro på Gud."* (Apg 16:34). Det är viktigt att notera att samtliga fick undervisning och kom till tro innan de döptes d.v.s. det var ett troendedop. När det gäller spädbarnsdopet så finns inget sådant exempel i NT och när en lära utformas borde den utformas utifrån det som faktiskt står skrivet och inte tvärtom.

När de skulle släppas ut ur fängelse sa P och S att de var romerska medborgare som piskats och fängslats utan rättegång och att myndigheterna fick allt själva komma och snällt be dem lämna staden, vilket de gjorde!

Man kan undra varför de inte sa något om sitt medborgarskap tidigare. Men med tanke på vad som hände med fångvaktarens familj och hur deras exempel senare blev ett föredöme för församlingen att härda ut i sin förföljelse för Kristus (Fil 1:29-30), så blev det i alla fall ett mycket gott slutresultat.

I slutet av Apg 16 upphör "vi-avsnitten" ända till Apg 20:7, då Lukas åter börjar resa med Paulus.

5. Tessalonika (17:1-9)

Tessalonika var huvudstaden i Makedonien med över 200 000 invånare. Här fanns förstås judar och en synagoga. Paulus undervisade under tre sabbater i synagogan innan han fick problem med de judar som inte kommit till tro på evangeliet, men en församling hann grundas. Judarna startade snart ett slags upplopp men fick inte tag på Paulus utan tog istället en Jason som var värd för teamet som bodde i hans hus. De släpade Jason inför myndigheterna med grava anklagelser mot Paulus och Silas: *"Nu är de här också, de som har vänt upp och ner på hela världen, och Jason har tagit emot dem. De handlar alla mot kejsarens påbud och säger att en annan, en som heter Jesus, är kung."* (Apg 17:6-7). Brott mot kejsarens lagar och att hävda att en annan än kejsaren ska vara kung kunde sluta med dödsstraff. Myndigheterna blev alldeles bleka och Jason fick lämna en borgen mot löfte att det här inte fick fortsätta. Troligen fick han ställa sitt hus som säkerhet. I det här läget gav sig Paulus och teamet iväg samma natt mot Berea. Att Paulus sannolikt stannade längre än tre veckor i Tessalonika kan man ana när man läser Tessalonikerbrevet. Paulus har även själv relaterat till förföljelsen i staden (1Tess 2:1-2, 13-16).

6. Berea (17:10-14)

I Berea var judarna öppnare än i Tessalonika och de hade seriösa bibelstudier med Paulus och många kom till tro. Men när judarna i Tessalonika förstått att teamet var i Berea så kom de dit och hetsade en folkmassa mot Paulus. Man beslöt då att skicka iväg Paulus till Aten. Silas och Timoteus fick stanna kvar och göra uppföljning, med uppmaning att söka upp Paulus och de hann senare upp honom i Korint (Apg 18:5).

7. Aten (17:15-34)

Trots att Paulus var ensam i Aten fortsatte han uppdraget. Han talade i synagogan och på torget, där han förde samtal med både epikureer och stoiker. Epikureerna hade som mål att njuta av livet och vara lyckliga, inte helt olikt utilitarismen som är så vanlig idag där man söker största möjliga nytta för flest människor med lyckan som mål. Stoikerna ville leva i harmoni med naturen, vara självförsörjande, självständiga och visa självbehärskning. Dessa filosofer kallade Paulus för en pratmakare, ett uttryck man använde på någon som inte tillhörde en känd filosofisk skola, utan plockade lite tankar här och där. Man tog med sig Paulus till Areopagen, som låg vid Akropolis i anslutning till en marknadsplats. Areopagen hade en gång varit platsen för högsta domstolen i Aten men hade nu en mindre betydelse och man antar att Areopagen på Paulus tid beslutade i religiösa ärenden.

8. Paulus tal på Areopagen (17:22-34)

När Paulus gått runt i Aten hade han sett mängder av tempel och altaren. Ett altare hade burit inskriptionen "*Åt en okänd gud*" (Apg 17:23). Man har f.ö. hittat altare med en sådan inskription. Paulus inledde sitt tal med grundläggande undervisning om Gud.

Areopagen vid Akropolis

a. Gud som skaparen och historiens Gud (17:22-27)

Paulus talade om Gud som den ende skaparen, en Gud som inte bor i tempel, en Gud som är suverän utan behov av någonting och som därmed inte kan manipuleras. Paulus talade om Gud som skapat alla människor från en enda person och att han är historiens Gud som bestämt tider och gränser för nationer och folk. Guds syfte var att människan skulle söka honom, han som inte är långt borta från någon.

Men är Gud verkligen historiens Gud? Vi ser att han är det i Bibeln och t.o.m. i vår närhistoria t.ex. när det gäller Sovjetunionens fall 1991 som resulterat i att många nåtts med evangeliet inte minst i Centralasien, islamiska revolutionen i Iran 1979 som resulterat i att Iran är den öppnaste muslimska nationen i världen för evangelium, samt kommunisternas regim i Kina som resulterat i den kanske största folkväckelsen i mänsklighetens historia.

b. Paulus citerade grekiska poeter (17:28-29)

Paulus citerade inte GT en enda gång, även om undervisningen om Gud förstås var helt biblisk. Däremot citerade han två grekiska poeter "*Ty i honom är det vi lever, rör oss och är till.*" (*Epimenides från Kreta, 600 f.Kr.*) samt "*Vi är av hans släkt.*" (*Aratus från Cilicien 315-240 f.Kr.*). Paulus slutsats var att vi i så fall inte ska tro att Gud är någon vi kan tillverka med våra händer, som en avgud.

c. Gud ska döma världen genom Jesus (17:30-32)

Så här långt hade Paulus haft åhörarna med sig men nu började han fokusera på Jesus genom att kalla till omvändelse. Han sa att Gud har bestämt en dag när han ska döma världen och en person som ska vara domare. Ännu svårare blev det när Paulus påstod att Gud hade uppväckt domaren från de döda och då blev han

avbruten, eftersom talet om en fysisk uppståndelse från de döda var rena dårskapen för grekerna. Hade han pratat om själens odödlighet och uppståndelse då hade grekerna varit ganska nöjda, men kroppen var helt oviktig för dem. *”När de hörde Paulus tala om uppståndelsen från de döda, började några håna honom...”* (Apg 17:32).

- d. Resultatet blev en liten församling (17:32-34)

Några kom ändå till tro varav en var medlem i Areopagen.

- e. Tvärkulturell kommunikation av evangeliet

I 1Kor 9:19.23 har vi grunden för tvärkulturell kommunikation av evangeliet. Där beskrev Paulus att han var kallad till tre olika kategorier: judar, de som var under lagen (hedningar som trodde på judiskt vis) samt de som var utan lag (avgudadyrkare i Romarriket utan någon bakgrund i GT). Principen som Paulus pekade på var att han identifierade sig helt med mottagarna av evangeliet för att vinna dem för Kristus.

Här har vi sett hur Paulus talade till avgudadyrkarna i Aten och i Apg 13:16-41 har vi sett hur han talat till de två första kategorierna i synagogan i Antiokia i Pisidien. När vi jämför dessa två predikningar ser vi uppenbara skillnader som visar på vilket sätt Paulus identifierade sig med sina åhörare.

9. Akvila och Priskilla

- a. Korint (Apg 18 :1-3)

När Paulus anlände ensam till Korint inledde han ett samarbete med det judiska paret Akvila och Priskilla som nyligen kommit från Rom till Korint. Kejsar Klaudius hade drivit bort alla judar från Rom och enligt skrivaren Suetonius berodde detta på ”återkommande upplopp startade av Chrestus”, vilket kan vara en felstavning av Kristus. I så fall kan oroligheterna bland judarna i Rom ha liknat de oroligheter som vi sett mellan judar och nykristna i flera städer i Romarriket. Det är möjligt att Akvila och Priskilla redan var kristna när de kom till Korint eftersom Lukas inte nämner något om deras omvändelse. Eftersom de har samma hantverk som Paulus jobbade de tillsammans som tältmakare/sadelmakare. Säkert fick de en gedigen bibelundervisning av aposteln Paulus.

- b. Efesus (Apg 18:18-19, 24-28)

Akvila och Priskilla fick resa med Paulus till Efesus och där stannade de en tid. I Efesus mötte de en lärd jude som hette Apollos, en man som predikade i synagogan utifrån Johannes döparens undervisning och dop. Akvila och Priskilla undervisade Apollos om Jesus Kristus och han tog till sig evangeliet. Sedan skrev de ett rekommendationsbrev för Apollos till församlingen i Korint (som låg i Akaja). Apollos blev en favoritlärare för många i Korint (1Kor 1:12-13, 3:4-6).

- c. Med Paulus i Efesus (1Kor 16:8, 19)

När Paulus skrev 1Kor från Efesus under tredje resan visade det sig att Priskilla och Akvila var kvar i Efesus och hade en husförsamling. I sitt avskedstal till Efesus äldste påminde Paulus om att han under de tre åren han var i staden arbetat med sina händer (Apg 20:34-35). Det innebär säkert att Priskilla och Akvila fortsatte det samarbete som sadelmakare/tältmakare de tidigare haft med Paulus.

d. Rom (Rom 16:3-5)

I Romarbrevet som skrevs från Korint under Paulus tredje resa hälsade han till Akvila och Priskilla och den husförsamling de hade i Rom. Tydligt hade de återvänt till Rom och kanske till det hus som de haft från början i Rom.

Det är uppmuntrande att se hur Gud arbetar genom relationer. Paulus fick betyda mycket för Priskilla och Akvila. De fick vara en viktig pusselbit i Apollos liv och därefter fortsatte de att tjäna Gud i sin egen husförsamling i Rom.

10. En församling grundades i Korint (18:4-8)

a. Multikulturell församling

När Silas och Timoteus anlände till Korint var Paulus i gång med att grunda en ny församling enligt samma strategi som tidigare, en multikulturell församling bestående av judar och hedningar.

b. Jesus uppenbarade sig för Paulus (18:9-11)

I en nattlig syn lovade Jesus att han skulle vara med Paulus och att ingen skulle kunna skada honom i Korint. Dessutom uppmanade Jesus honom att inte tåga utan fortsätta att tala eftersom Jesus hade många som tillhörde honom och som behövde få höra evangeliet. Paulus stannade trots motstånd i ett och ett halvt år.

11. Församlingen judarna och staten

a. Judarnas privilegier i det romerska samhället

Enligt den judiske historieskrivaren Josefus var judendomen en erkänd religion i Romarriket med vissa privilegier. Man fick hålla Mose lag, fira sabbat, ta in tempelskatten, slippa militärtjänst samt bygga och driva synagogor som även skulle vara öppna för icke-judar vilket förklarar varför det fanns hedningar kring alla synagogor i Romarriket.

b. Judarnas uppfattning (Apg 13:50, 17:6-9, 18:12-13)

När judarna förföljde de nykristna ville de hindra de kristna från att få del av judendomens legala status i Romarriket. De försökte tala om för myndigheterna att de kristna var en olaglig sekt som borde försvinna. Ett exempel på detta fanns just här i Korint: *"När Gallio var landshövding i Akaja, gick judarna till gemensamt angrepp mot Paulus och drog honom inför domstol och sade: "Den här mannen förleder folk att dyrka Gud i strid mot lagen." (Apg 18:12-13).* Gallio ansåg att detta var en intern judisk fråga och valde att inte uttala sig alls. Gallio var enligt en inskription i Delfi landshövding för Akaja år 51-53, vilket ger en säker datering för Paulus besök i Korint.

Domarsätet i Korint

c. Statens uppfattning (Apg 18:14-17, 23:26-30)

Representanter för den romerska staten ansåg genomgående att relationsproblemen mellan judar och kristna var ett internt judiskt problem. Det speglar också Gallios hållning i Korint.

d. **Församlingens uppfattning (Apg 24:14-16)**

Genom hela Apg ansåg församlingen att man hade del i förbunden med dess löften som Gud gett i GT, att Jesus var Messias, att alla löften uppfyllts i honom, att man tillhörde det sanna gudsfolket genom tron på Jesus Kristus.

12. Återresan mot Antiokia (18:18-22)

När Paulus lämnade Korint lät han raka sitt huvud vilket tyder på att han avlagt ett tidsbestämt nasirlöfte, som avslutades med att man rakade av håret (4Mos 6:1-21).

Paulus stannade en mycket kort period i Efesus men gav ett löfte att han skulle återvända vilket han gjorde under sin tredje resa. När han slutligen anlände till Caesarea står det inte uttryckligen att han reste till Jerusalem men det står ändå indirekt i texten när vi påminner oss om att Jerusalem var högt beläget: *”När han kom till Caesarea, gick han upp och hälsade på församlingen och för därefter ner till Antiokia.” (Apg 18:22).*

F. Paulus tredje missionsresa (18:23- 21:16)

1. Uppmuntran och uppföljning (18:23)

Efter en tids vila var det dags för Paulus tredje resa år 54. Vi vet inte om någon utöver Timoteus reste ut från Antiokia med Paulus, men under den resans gång skulle ganska många ansluta sig till teamet (Apg 20:4). Man reste först genom tidigare områden och specifikt genom Galatien.

2. Paulus besök i Efesus (19:1-20:1)

Ett huvudmål för tredje resan var Efesus där han stannade i c:a tre år (Apg 20:31). Paulus hade passerat Efesus under andra resan och gett ett löfte om att återvända en dag (Apg 18:19-20). Efesus var Romarrikets tredje största stad efter Rom och

Alexandria med en befolkning på drygt 200 000 invånare och en teater som rymde 25 000. Efesus var en stad som var mycket strategisk för hela närområdet och genom den staden kunde Paulus nå hela provinsen Asien (Apg 19:10). Paulus skrev Galaterbrevet från Efesus år 54 i början av sin tid i staden.

- a. En grupp Johannestroende döptes om (19:1-7)
När Paulus kom till Efesus stötte han på en grupp som var döpta med Johannes döparens dop och som därför inte visste någonting om övriga NT:s undervisning eller om den helige Ande. När Paulus döpte om gruppen och la händerna på dem föll den helige Ande över hela gruppen. För en fördjupad diskussion se sidan 15, B. Den helige Ande föll över olika grupper.
- b. En församling växte fram i Efesus (19:8-12)
I Korint hade Paulus grundat en församling och Apollos hade byggt vidare: *"Jag planterade, Apollos vattnade, men Gud gav växten."* (1Kor 3:6). Men i Efesus var ordningen den omvända, här hade Apollos predikat och lagt grunden med hjälp av Akvila och Priskilla (Apg 18:24-28).
Som vanligt började Paulus i synagogan. Efter tre månader blev motståndet så hårt att han tvingades lämna synagogan. Då fortsatte han sin undervisning från "Tyrannus hörsal", troligtvis en skola. Enligt traditionen undervisade Paulus på eftermiddagar när skolan var stängd. Förvärvsarbete utfördes morgon, förmiddag och kväll. Sannolikt arbetade Paulus själv som tältmakare/sadelmakare på f.m. då han försörjde sig och sitt team (Apg 20:34). Att Paulus stortrivdes i Efesus kan vi se i första korintierbrevet som skrevs härifrån: *"I Efesus stannar jag till pingst, eftersom en dörr står öppen för mig till ett stort och omfattande arbete. Jag har också många motståndare."* (1Kor 16:8-9).
- c. Guds rike
Paulus undervisning var en undervisning om Guds rike (Apg 19:8) och detta bör betraktas som ett samlande begrepp på hela Paulus undervisning (Apg 20:25-27). Budskapet bekräftades genom tecken och under (Apg 19:11-12).
Även Jesus undervisning var centrerad kring Guds rike (Mark 1:15, Luk 4:14, 8:1, Apg 1:3). Naturligtvis bekräftades även Jesus budskap genom tecken och under. Guds rike kom med Jesus, det var mitt ibland dem och var samtidigt ett rike som kommer: *"Låt ditt rike komma"* (Matt 6:10). Guds rike når sin fullbordan efter domen när Jesus har kommit tillbaka (Matt 13:41-43, 25:31-46).
- d. Evangeliets genomslag i andevärlden (19:13-20).
Människor blev befriade från onda andar och detta blev känt i hela Efesus. Några kringvandrande judiska andeutdrivare som inte var Jesus lärjungar försökte sig på att använda Jesus namn i en magisk formel med katastrofala följder (Apg 19:13-16). Det ledde till att folk kom och öppet bekände sitt samröre med svartkonst och det hela slutade i ett enormt bokbål när man brände böcker med trolldom till ett värde av 50 000 silverdrakmer (1 drakmer = en arbetares dagslön).
- e. Evangeliets genomslag i avguderiet (19:21-40)

Silversmederna i Efesus tjänade stora pengar på att tillverka amuletter av templet till gudinnan Artemis, som räknades till ett av antikens sju underverk. Paulus undervisning om Gud hade ett sådant genomslag att försäljningen gick allt sämre för silversmederna. De satte igång ett upplopp där massor av folk samlades i den väldiga teatern och skrek i ett par timmar *”Stor är efesiernas Artemis!”* (Apg 19:34). Till slut lyckades stadens sekreterare lugna ner folket och få dem att gå med på att ta upp ärendet i en laglig folkförsamling och en sådan hölls c:a tre gånger per månad (Apg 19:39).

Teatern för 25000 personer

3. Insamlingen till församlingen i Jerusalem (20:1-6)

a. Makedonien och Akaja (Apg 20:1-3)

När vi läser 1Kor 16:1-9 så tycks även galaterna och efesierna varit med i insamlingen förutom församlingarna i Makedonien (Filippi, Tessalonika, Berea) och Korint (Akaja/Grekland). När vi läser 2 Kor 8:1-6 så förstår vi att det brevet var skrivet från Makedonien alldeles innan Paulus kom till Korint år 57/58. Brevet skrevs bl.a. för att avsluta insamlingen. Vi förstår att Romarbrevet var skrivet från Korint när insamlingen var avslutad och alldeles innan Paulus skulle resa till Jerusalem (Rom 15:25-16:2).

b. Ett team från många församlingar (Apg 20:4-6)

Anledningen till det stora teamet som reste med Paulus ser vi i 1Kor 16:1-4, där Paulus erbjöd korinterna att skicka delegater som skulle övervaka att alla pengarna från insamlingen kom till rätt adress. Här ser vi visheten i att ha en öppen redovisning med insyn.

4. Troas (20:7-12)

Att Lukas åter anslutit till Paulus team förstår vi av ”vi-avsnitten”, som kommer att återkomma till slutet av Apg. I Troas träffades församlingen för nattvard på söndagen, som tydligen var församlingens mötesdag. Paulus predikade hela natten ända till gryningen. En ung man som somnade föll ut genom fönstret från tredje våningen och konstaterades död. Men genom ett Guds under fick han liv igen.

5. Paulus tal till Efesus äldste (20:13-38)

Paulus förstod att han inte skulle hinna till Jerusalem före pingst om han besökte Efesus, så han valde att segla förbi staden och istället kalla på Efesus äldste från hamnstaden Miletus.

a. Paulus påminde om sitt exempel (20:17-21, 31-35)

Paulus började sitt tal med att påminna dem om hur han arbetat hårt i tre år i Efesus. Han hade inte bara varit ett föredöme i hur han undervisade Guds ord utan också hur han genom sitt hantverk som sadelmakare hade försörjt sig själv

och hela sitt team. Han ville genom detta visa på vikten av att försörja sig själv så att man har något att ge till behövande.

b. Paulus talade om sin framtid (20:22-27)

Han visste att lidande och fängelse väntade på honom och han var villig att offra sitt liv för att få fullborda sitt uppdrag. Han har tagit sin uppgift på fullaste allvar. Han har undervisat hela bredden och djupet av Guds ord. Han var trygg med att han inte var skyldig till någons blod. Här syftade han på profeten Hesekiels skyldighet att varna för Guds kommande dom (Hes 3:16-21).

c. Paulus förmanade Efesus äldste (20:28-31)

Han varnade för irrlärare som likt vargar skulle förgöra fårhjorden och lura lärjungar över på sin sida. Han sa t.o.m. att irrlärarna skulle uppstå bland dem själva. När vi läser Jesus brev till församlingen i Efesus i Uppenbarelseboken så ser vi att församlingen i Efesus hade lyckats bevara tron och läran ren, men tyvärr förlorat sin första kärlek (Upp 2:1-7).

d. Den treenige Guden (20:28)

Paulus sa att de äldste i Efesus var tillsatta av den helige Ande och att Gud köpt sin församling med sitt eget blod, alltså är Jesus Gud! *"Ge akt på er själva och på hela den hjord som den helige Ande har satt er som ledare över, till att vara herdar i Guds församling som han har köpt med sitt eget blod."* (Apg 20:28).

e. Paulus tre profetiska "Jag vet" (20:23, 25, 29)

Genom profetisk ingivelse av den helige Ande sa Paulus att han visste att fängelse och lidanden väntar honom, att församlingen i Efesus aldrig mer skulle få träffa honom, att irrlärare skulle uppstå ur deras egen grupp.

f. Kraften i Guds ord (20:32)

Paulus överlät de äldste åt Gud och hans Ord: *"Och nu överlämnar jag er åt Gud och hans nåderika ord, som har makt att uppbygga er och ge åt er arvsloten bland alla dem som blivit helgade."* (Apg 20:32). Det var det här ordet som aposteln hade undervisat i hela dess djup och bredd i tre års tid. Paulus hade utgått från GT och under Andens ledning undervisat om Kristus, på det sätt han gjort i alla sina brev. Det här innebär att Paulus överlämnade dem åt Gud och åt budskapet i GT och NT d.v.s. Bibeln.

g. Paulus avsked (20:36-38)

Det blev ett känslösamt avsked, när de alla föll på knä och både grät och bad tillsammans.

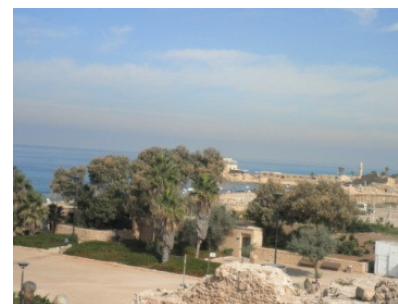
6. Till Caesarea (21:1-16)

a. Paulus reste via Tyrus till Caesarea (21:1-7)

När vi noterar alla detaljer kring själva resan ser vi att Lukas var med, att det handlar om ögonvitnesskildringar.

b. Paulus besökte Filippus (21:8-9)

När Paulus och teamet kom till Caesarea stannade de några dagar hos Filippus, som var en av "diakonerna" tillsammans med Stefanus

Caesarea var en hamnstad

och den som tidigare fört evangeliet till Samarien (Apg 8:4-13).

- c. Profeten Agabus profeterade att Paulus skulle fängslas i Jerusalem (21:10-16) Agabus var omnämnd som en profet långt tidigare (Apg 11:27-30). Nu tog han Paulus bälte och sa: *"Så säger den helige Ande: Den man som äger detta bälte kommer judarna i Jerusalem att binda så här och utlämna åt hedningarna."* (Apg 21:11). När vi läser vad som faktiskt hände vid Paulus arrestering verkar Agabus ha fått några detaljer fel. Judarna i Jerusalem var nära att lyncha Paulus när den romerska vakten räddade hans liv genom att arresterade honom (Apg 21:30-33). Aposteln Paulus hade tidigare fått profetisk information att fängelse och lidanden väntade honom men han var villig att dö för Kristus i Jerusalem (Apg 20:22-24, 21:4, 21:12-14).

G. Paulus fängslades i Jerusalem (21:17-23:11)

1. Paulus möte med Jakob och judendomen (21:17-26)

- a. Paulus slutförde sitt uppdrag att överlämna gåvan från församlingarna (21:17-19)
- b. Jakobs rapport om den judiska församlingen (21:20)
När Paulus och hans team hade lämnat sin segerrapport så lämnade Jakob sin rapport som visade att de kristna judarna i Jerusalem följde lagen: *"Du ser, broder, att det finns tiotusentals judar som har kommit till tro, och alla håller de strängt på lagen."* (Apg 21:20).
- c. Jakob bad Paulus bevisa att även han höll lagen (21:21-25)
För att motverka alla rykten om att Paulus inte höll lagen så bad Jakob honom att motbevisa ryktena genom att betala för fyra män som avgivit nasirlöften och som skulle avbryta sin nasirperiod. Jakob bad Paulus att själv genomgå samma reningsriter som de fyra männen. Något som tog sju dagar och som bl.a. innefattade att var och en offrade ett lamm och två duvor i templet.
- d. Paulus följde lagen (Apg 21:26)
Vi noterar att Paulus valde att till punkt och pricka genomföra Jakobs förslag. Men kunde verkligen aposteln Paulus följa lagen?
Han hade själv haft en nasirperiod som avslutats med avrakning av håret (Apg 18:18). När han senare försvarade sig inför landshövdingen Felix i Caesarea påstod han att han inte bara trodde på lagen och profeterna utan att han kommit till Jerusalem bl.a. för att offra (24:14-18).
- e. Paulus tes om att förbli i sin kallelse (1Kor 7:17-24)
Paulus undervisade korinterna att de skulle förbli i den situation de befann sig i när de kom till tro. Om de var omskurna skulle de inte leva som oomskurna och vice versa.
- f. Paulus var jude (1Kor 9:19-23)
Paulus sa också till korinterna att han identifierade sig med alla. För judar var han som en jude och för hedningar som en hedning. Här i Jerusalem ser vi hur långt aposteln var villig att gå för att verkligen vara en jude bland judar. När han senare höll ett tal inför befolkningen i Jerusalem och inför stora rådet så betonade aposteln sitt judiska ursprung som farisé (Apg 22:1-5, 23:6).
- g. Sammanfattning

Dessa exempel ger en bild av att den judiska församlingen i Jerusalem fortfarande följde lagen. Man höll bönetider i templet, följde matregler, bar fram djuroffer och Jakob påstod : ”...*alla håller de strängt på lagen.*” (Apg 21:20). Självklart visste de att Jesus var Messias, Guds son och att alla Guds löften blivit uppfyllda i Jesus Kristus.

Det visade sig att även Paulus, som var hedningarnas apostel (Rom 11:13), utan svårigheter själv kunde tänka sig att hålla lagen. Det här innebär att det var en stor skillnad på hur judekristna levde i Jerusalem och hur hednakristna faktiskt levde ute i Romarriket.

2. Paulus fängslades (21:27-40)

- a. Judarna orsakade tumult (Apg 21:27-30)
Reningsveckan för Paulus och hans fyra kamrater, som avslutade sina nasirlöften, närmade sig sitt slut. Då startade några judar från provinsen Asien (där Efesus låg) ett upplopp på tempelplatsen. Man

*tempelplatsen med stora rådet t.v.
templet i mitten och Antoniaborgen t.h.*

anklagade Paulus för att ha undervisat mot

det judiska folket, lagen, templet och dessutom påstod man att Paulus tagit med sig greker in på judarnas förgård i templet. Det blev genast ett stort upplopp. Man släpade ut Paulus ut ur templet och stängde dörrarna, eftersom man antog att Paulus orenat hela templet genom att ta in en hedning!

- b. Paulus var nära att lynchas (Apg 21:31-40)

Det var ytterst nära att man slagit ihjäl Paulus. Men den romerska befälhavaren kom med sin vaktstyrka från Antoniaborgen, som låg i direkt anslutning till tempelplatsen. Innan man fört bort Paulus bad han om tillstånd att få tala till folket.

3. Paulus personliga vittnesbörd (22:1-21)

- a. Paulus talade på hebreiska (Apg 22:1-2)

Paulus fångade uppmärksamheten hos den uppretade folkmassan genom att tala på hebreiska. De behövde koncentrera sig extra, eftersom han inte talade på deras vardagsspråk arameiska.

- b. Paulus började med sin bakgrund (Apg 22:3-5)

Paulus visade att han förstod dem, varför de var så upprörda. Han var själv en jude som hade fått bästa teologiska utbildningen vid Gamaliels fötter (Apg 22:3, 5:33-34). Han hade förföljt de kristna till fängelse och död. Han hade t.o.m. förföljt de kristna ända till Damaskus.

- c. Paulus berättade om sin omvändelse (Apg 22:6-16)

Paulus övergick till att visa folkmassan vad som fått honom att totalt ändra riktning. Han beskrev mötet med Jesus på vägen till Damaskus (Apg 9:1-19). Han berättade om ljusskenet samt samtalet med Jesus från Nasaret, hur han blivit blind och fått ledas in i staden.

- d. Paulus berättade om sin kallelse (Apg 22:17-21)

Paulus nämner Ananias som sitt vittne, en from jude som levde i Damaskus. Ananias sa till Paulus: *"Våra fäders Gud har utvalt dig till att lära känna hans vilja och till att **se den Rättfärdige och höra hans röst**. Ty du skall vara hans vittne inför alla människor och vittna om vad du har sett och hört. Och nu, varför tvekar du? Stå upp och låt dig döpas och tvättas ren från dina synder och åkalla hans namn."* (Apg 22:14-16). "Den Rättfärdige" var Jesus (Apg 3:14) och Paulus skulle vara Jesus vittne om vad han sett och hört (se Gal 1:11-12). Därefter återger Paulus ett tillfälle när Jesus uppenbarade sig för honom i templet i Jerusalem. Jesus sände iväg honom långt bort till hedningarna (Apg 22:21).

4. Romerska vakten skyddade Paulus (22:22-30)

- a. Judarna ville åter lyncha Paulus (Apg 22:22-23)
När Paulus nämnde om sin kallelse till hedningarna så blev folkmassan på tempelplatsen helt ursinnig och den romerske befälhavaren fick åter ingripa.
- b. Paulus i förhör hos befälhavaren (Apg 22:24-30)
Befälhavaren gav order om att man skulle förhöra Paulus under tortyr. Men Paulus frågade innan man började piska honom om de hade laglig rätt att gissla en romersk medborgare utan någon dom, vilket man förstås inte hade.

5. Paulus ställdes inför Stora rådet (23:1-10)

- a. Paulus försökte tala till rådet (Apg 23:1-5)
Befälhavaren beslöt att med hjälp av Stora rådet ta reda på var problemet med fången Paulus låg egentligen. Paulus började sitt anförande med att säga: *"Bröder, jag har levt inför Gud med ett fullkomligt rent samvete ända till i dag."* (Apg 23:1). Genast blev han avbruten med en örfil på order av översteprästen.
- b. Paulus lyckades dela rådet (Apg 23:6-10)
När Paulus gjorde ett nytt försök att tala så hänvisade han till sitt ursprung som farise från en släkt av fariseer och att han ransakades p.g.a. hoppet om de dödas uppståndelse. Då utbröt en tumult i stora rådet mellan sadducererna och fariseerna som var oense i frågan om uppståndelsen från de döda. Till slut fick den romerska befälhavaren åter rycka in för att rädda Paulus.

6. Jesus uppenbarade sig för Paulus (23:11)

- a. Många bad för Paulus just då
Det var inte bara församlingen i Jerusalem och Paulus team som bad för honom utan han hade även bett om en speciell förbön från församlingen i Rom (Rom 15:30-33).
- b. Herren var med Paulus
I den här utsatta situationen, efter att ha misshandlats och fängslats, så kom Herren med en personlig hälsning till Paulus: *"Var vid gott mod. Ty så som du har vittnat i Jerusalem om det som rör mig, måste du vittna i Rom. (Apg 23:11)*. Nu visste Paulus att oavsett vad han skulle få gå igenom så skulle han ändå komma till Rom som han skrev i Romarbrevet, men inte precis så som han först planerat.

H. Paulus blev fånge i Caesarea (23:12-26:32)

Det var inte självklart att juden Paulus skulle prövas inför en romersk domstol. Vi har tidigare sett att judarna hade vissa lagliga möjligheter att själva straffa andra judar (Apg 6:8-12, 8:3, 9:1-2). Men när Paulus sagt att han faktiskt var romersk medborgare (Apg 22:24-29), så hade han de rättigheter som medborgarskapet medförde. Dessutom var han arresterad av den romerska vaktstyrkan och hölls i Antoniaborgen av romarna. Detta innebar att det blev svårt för judarna att komma åt Paulus.

1. Ett attentatsförsök mot Paulus (23:12-22)

En grupp på över fyrtio judar svor en ed att de inte skulle äta eller dricka innan de dödat Paulus. Planen gick ut på att kalla Paulus till förhör inför Stora rådet och att sedan överfalla honom på vägen dit. En systerson till Paulus fick höra om mordplanen och till slut informerades den romerska befälhavaren.

2. Paulus fördes till Caesarea (23:23-35)

Befälhavaren tog inga risker med den romerska medborgaren Saul av Tarsus. Han ordnade en omedelbar nattlig transport med många soldater till landshövdingen Felix i Caesarea. Han skickade dessutom med ett följebrev som visade hur han uppfattade den arresterade medborgaren Paulus: *"Jag fann då att anklagelserna mot honom gällde tvistefrågor i deras lag, och att han inte anklagades för något som förtjänade dödsstraff eller fängelse."* (Apg 23:29).

Herodes palats i Caesarea

Felix blev landshövding år 52 och Paulus kom till Caesarea år 58. Felix var gift med judinnan Drusilla (Apg 24:24), som var prinsessa och barnbarnsbarn till Herodes den store (Matt 2:16-18). Hon var dessutom syster till kung Agrippa II som Paulus mötte två år senare i Caesarea (Apg 26:13). Felix som styrde över bl.a. Jerusalem ville naturligtvis hålla sig väl med judarna.

3. Paulus första försvar inför Felix (24:1-27)

Vid första rättegången hade judarna med sig en jurist som formellt förde deras talan och anklagade Paulus inför Felix.

Paulus höll ett försvarstal inför Felix där han efter en hövlig inledning beskrev orsaken till sitt korta besök i Jerusalem. *"Men det bekänner jag för dig att jag enligt 'den vägen' som de kallar för en sekt, tjänar mina fäders Gud på det sättet att jag tror på allt som är skrivet i lagen och hos profeterna. Och jag har samma hopp till Gud som de, att både rättfärdiga och orättfärdiga skall uppstå en gång. Därför strävar jag själv efter att alltid ha ett gott samvete inför Gud och människor."* (Apg 24:14-16). Han beskrev m.a.o. sig själv som en from jude. Paulus poängterade att han kom till Jerusalem för att överlämna gåvor till folket och frambära offer i templet. Felix förstod att Paulus var oskyldig. Men för att hålla sig väl med judarna lät han Paulus sitta kvar i fängelset i två år (Apg 24:27).

4. Paulus försvar inför Festus (25:1-12)

Felix efterträddes av Festus som landshövding år 59-60. Redan första veckan for Festus upp till Jerusalem. Där försökte judarna övertyga honom att han skulle låta Paulus stå inför rätta i Jerusalem istället för Caesarea. Det fanns två anledningar. Den första var att försöka döda Paulus på vägen dit (Apg 25:3-4). Den andra var att få pröva Paulus enligt judisk lag (Apg 25:9-10). Det hela slutade med att Paulus använde sig av sin rättighet som romersk medborgare och vädjade till kejsaren i Rom. Festus biföll Paulus vädjan och beslutade att han skulle sändas till Rom.

5. Paulus försvar inför kung Agrippa (25:13-26:32)

Kung Agrippa II var barnbarns barn till Herodes den store och den siste i släkten som fick regera som kung. Han styrde bl.a. över stora delar av Galileen och hade dessutom en särskild ansvarsuppgift för templet i Jerusalem. Han var jude och det passade säkert romarna bra att just han fick ansvara för en så pass känslig fråga.

Herodes palats i Caesarea

Kung Agrippa II kom med sin syster, prinsessan Bernice, till Caesarea på ett officiellt besök hos nya landshövdingen Festus, som passade på att berätta om fången Paulus. Agrippa ville då höra Paulus som fick tillfälle att tala inför kungen (se Apg 9:15).

a. Paulus bakgrund (Apg 26:1-11)

Först talade Paulus om sin bakgrund som farisé och som en fanatisk förföljare av den kristna tron.

b. Paulus omvändelse (Apg 26:12-18)

Därefter beskrev Paulus i detalj sitt möte med Jesus på vägen till Damaskus och hur han kallades att vittna om Jesus bland hedningarna.

c. Paulus tjänst (Apg 26:19-23)

I korta ordalag berättade Paulus att han lytt den himmelska kallelsen och tjänat Gud bland hedningarna. Paulus sa att det var p.g.a. hans tjänst bland hedningarna som judarna grep honom i templet i Jerusalem. Till sist gav han en kort summering av evangeliet: *"...Och jag säger ingenting annat än vad profeterna och Mose har sagt skulle ske: att Messias skulle lida och att han som den förste som uppstått från de döda skulle förkunna ljuset både för vårt folk och för hedningarna."* (Apg 26:22-23).

d. Kung Agrippa fann Paulus oskyldig (Apg 26:24-32)

Festus avbröt Paulus med att påstå att hans stora lärdom gjort honom galen. Men Paulus svarade samlat och gav en inbjudan till kungligheter och alla andra att tro på evangeliet. Agrippa sa när han lämnade salen att Paulus skulle kunnat släppas fri om han inte vädjat till kejsaren i Rom (Apg 26:32).

6. Reflektioner kring Paulus fängelsetid i Caesarea

Man måste fråga sig varför Lukas i sådan detaljrikedom beskrev hur Paulus fängslades och förhördes vid flera olika tillfällen. Den mest logiska förklaringen är att Lukas skrev en försvarsskrift för fången Paulus i Rom för att påverka utgången i målet. Vi antar därför att den "ädle Teofilus" (Luk 1:3, Apg 1:1) fanns i Rom och var en uppsatt person som kunde påverka rättsprocessen mot Paulus. Det är notabelt att varje gång Paulus prövades av en företrädare för den romerska staten så fann de honom oskyldig. Det var bara judarna som ville döda honom. Det här innebär att Apg med all sannolikhet skrevs där berättelsen faktiskt slutar, d.v.s. år 62-63 i Rom. Detsamma måste i så fall gälla Lukasevangeliet.

J. Paulus resa till Rom (27:1-28:31)

1. Fångtransport (27:1-12)

Paulus fick ta med sig Aristarkus från Tessalonika och författaren Lukas (Apg 27:2, Apg 20:4) på fångtransporten till Rom. Dessutom tillät officeren Julius, fången Paulus att besök sina vänner i Sidon. Därifrån fortsatte man sjövägen till Myra som var en viktig hamnstad. Många fartyg med vetelaster från Egypten passerade genom Myra. Det var på ett sådant stort lastfartyg som de fortsatte sin resa mot Italien.

De befann sig i slutet på oktober år 60 och sjöfarten började bli riskfylld eftersom perioden för de våldsamma vinterstormarna närmade sig, vilket Paulus också påpekade (Apg 27:9-10).

2. Skeppsbrott på Medelhavet (27:13-44)

Detaljer som Lukas beskrev på den långa farliga sjöresan har undersökts med meteorologiska beräkningar samt den långa tiden när fartyget drev till Malta (14 dagar). Beräkningarna visar att detaljerna i Apg stämmer och detsamma gäller namn på öar och platser.

I denna hopplösa situation uppenbarade sig Herrens ängel för Paulus. Ängeln sa att alla skulle bli räddade och att bara fartyget skull gå förlorat (Apg 27:21-26).

Till slut led de skeppsbrott på ön Malta eller Melite och skeppet bröts sönder men samtliga 276 personer ombord överlevde.

3. Övervintring på Malta (28:1-10)

Lukas skrev att det fanns en viss Publius på ön som bar titeln *”den främste mannen på ön”* (Apg 28:7). Man har funnit en inskription på Malta som bekräftar att den titeln fanns. Paulus helade Publius far och därefter helades ett stort antal personer under de tre månader som gruppen övervintrade på Malta. Detta underlättade hela vistelsen, eftersom lokalbefolkningen visade sin tacksamhet.

4. Från Malta till Rom (28:11-16)

Efter tre månader på Malta så klev man ombord på en annan vetetransport från Egypten till Rom. Det var i slutet av februari år 61 och sjöfarten hade just återupptagits efter vinterstormarna.

Till slut kom man till Puteoli i Italien som var den näst störta hamnen i området och huvudhamn för vetetransporterna från Egypten.

De troende i Rom fick veta att Paulus anlät och några mötte honom en hel dagsresa från Rom vid Forum Appi. När Paulus kom fram till Rom fick han tillåtelse att hyra en egen bostad som vaktades av en soldat (Apg 28:16). Vi ser från fängelsebrevet att Paulus även bar bojor (Ef 6:20, Fil 1:7, Kol 4:18).

Antik väg vid Forum Appi

5. Paulus möte med judarna i Rom (28:17-28)

Redan efter tre dagar kallade Paulus till sig de ledande judarna i Rom för att berätta varför han anlät som fånge. Han gjorde klart för dem att han inte hade för avsikt att anklaga sitt folk inför romarna. Judarna betygade å sin sida att de inte fått någon skrivelse angående Paulus från Jerusalem m.a.o. fången Paulus borde frigges snarast möjligt.

Senare kom en större delegation judar till Paulus och han samtalade med dem en hel dag. Resultatet blev detsamma som överallt i Romarriket, att några judar kom till tro medan andra förkastade evangeliet. Paulus följde samma mönster som tidigare genom att deklarerade: *”Därför skall ni veta att denna Guds frälsning är sänd till hedningarna, och de kommer att lyssna.* (Apg 28:18).

Arenan Cirkus Maximus rymde c:a 190 000 personer

6. Avslutning (28:30-31)

Avslutningen visar att boken var skriven från Rom. Paulus satt som fånge i Rom i två år fram till slutet av år 62 eller början av år 63. Han hade då tillbringat de senaste fyra åren som fånge, utan att ha begått något egentligt brott. Lukas fokuserade på Paulus situation som fånge under de sista åtta kapitlen i Apg. Varje gång Paulus prövades av en representant för den romerska staten så fann de honom oskyldig. Detta styrker tesen att adressaten Teofilus var en högt uppsatt person som kunde påverka utgången av rättsprocessen mot Paulus. I så fall skrev Lukas sitt Evangelium och Apg år 62-63 från Rom (Luk 1:3-4, Apg 1:1-2). Om Apg hade skrivits senare så skulle Lukas givetvis informerat sina läsare hur Paulus fängelsevistelse avslutades, att Paulus och Petrus blev martyrer några år senare i Rom samt informerat om Jerusalems förstörelse år 70.

Titus triumfbåge visar judiska fångar efter Jerusalems förstörelse

SAMMANFATTNING

1. Syftet med Apg som underlag för Paulus process

I Kap 1-12 fick Teofilus (Apg 1:1, Luk 1:3-4) en gedigen bakgrund i hur Jesusrörelsen startade. Här ligger ett fokus på Jerusalem och aposteln Petrus. Från kapitel 13-28 ligger fokus på Romarriket och aposteln Paulus. Noterbart är att de sista åtta kapitlen behandlar i detalj fången Paulus situation. Varje gång en företrädare för den romerska staten undersökte Paulus så fann de honom oskyldig. Den siste i raden var kung Agrippa som sa: *"Och Agrippa sade till Festus: 'Han hade kunnat frigges, om han inte hade värdjat till kejsaren.'" (Apg 26:32).* Det var uppenbart att Paulus borde frigges snarast möjligt.

Det här innebär att boken skrevs när den ser ut att vara skriven nämligen år 62-63 i Rom. Det innebär också att Lukasevangeliet är skrivet strax innan (Apg 1:1).

2. Jesus i Apg

I sin pingstpredikan utgick Petrus från Joels profetia om Anden och att *"var och en som åkallar Herrens namn skall bli frälst."* (Apg 2:21). Petrus visade i sin predikan att Jesus är Herre och Messias. Därför ska alla omvända sig och döpas i Jesus namn. Petrus visade att i enlighet med olika profetior har Jesus dött, uppstått, farit till himlen och satt sig på Faderns högra sida. I sin tempelpredikan (Apg 3:11-26) så sa Petrus att Jesus dessutom ska komma tillbaka. Petrus betonade i varje tal att han och apostlarna var ögonvittnen till Jesus uppståndelse.

Petrus lade ut teman för nästan hela NT i sin tempelpredikan. Han visade att Jesus är: Tjänaren (Jes 42:1-9, 49:1-6, 50:4-11, 52:13-53:12), Messias (Ps 2:2, Hans smorde), Profeten (5Mos 18:15-18) och Abrahams säd (1Mos 22:16-18).

När han talade i Kornelius hus så sa Petrus att Jesus är allas Herre och den som är domare över levande och döda (Apg 10:36, 10:42).

Slutligen slog Petrus fast att Jesus är densamme som Jahveh när han påstod inför Stora rådet att frälsning enbart finns i Jesus namn (Apg 4:12, jfr 2:21). Paulus bekräftade att Jesus är Gud i sitt tal i Miletus (Apg 20:28), när han sa att Jesus blod var Guds blod.

I Bibeln är Guds namn detsamma som Gud själv. I Apg gjorde man allt i Jesus namn. Man döpte, helade, predikade och bad. Jesus var närvarande i allt detta och verkade genom sin församling i den helige Andes kraft.

3. Den helige Ande i Apg

a. Anden är grundläggande

Den helige Ande är helt central i Apg. Anden talade genom GT:s profeter (Apg 1:16, 4:25, 28:25) och genom Jesus (Apg 1:1-2). Anden var utlovad av Fadern (Apg 1:4-5, Hes 36:26-27). Jesus programförklaring i Apg 1:8 är nyckelversen för hela Apg. Det handlar om Andens kraft i lärjungarna till att föra evangeliet till judar, samarier och ända till jordens yttersta gräns.

b. Anden föll över hela grupper

Den helige Ande föll över hela grupper på pingstdagen (Apg 2:1-4), i Samarien (Apg 8:14-17), i hedningen Kornelius hus (Apg 10:44-46), i Efesus (Apg 19:5-7). Dessa grupper följer Jesus programförklaring. Petrus, som hade en speciell kallelse. Han fick vara den som låste upp bland, judar, samarier och hedningar.

c. Andedopet

Andedopet kom på pingstdagen som Jesus hade lovat (Apg 1:4-5, 2:1-4). I sin pingstpredikan förklarade Petrus vad som hänt och ställde upp villkoren för att få del av Anden (2:32-33, 2:38-39). Villkoren var att omvända sig, tro på Herren Jesus och låta döpa sig i hans namn. Detta mönster går igen i hela NT. Tron på Jesus Kristus är alltså villkoret för andedopet. Det innebär att alla som är pånyttfödda i den helige Ande är andedöpta.

d. Anden gav kraft

Den helige Ande gav lärjungarna kraft till att vittna (Apg 4:31) och kraft till att lida för Jesus (Apg 7:54-60). Anden fyllde lärjungarna vid speciella tillfällen (Apg (4:8, 13:8-12). Samtidigt var Andens fullhet ett ständigt karaktärsdrag för vissa personer (Apg 6:3, 11:24).

e. Anden är en person

Att den helige Ande inte bara är en kraft utan en person är helt klart från många avsnitt i Apg. Anden talade till människor (10:19-20, 20:23). Anden var med och fattade beslut (15:28-29). Anden tillsatte tjänster i församlingen (20:28) m.m.

f. Den helige Ande är Gud

I avsnittet om Annanias och Safiras bedrägeri ser vi att den helige Ande är densamme som Gud (Apg 5:3-4, 9). Vi ser dessutom att Anden är densamme som Jesus Ande (Apg 16:6-7). Det var den helige Ande som kallade och sände ut Paulus och Barnabas (Apg 13:1-4), fast det var Jesus som kallat Paulus till hans uppdrag (Apg 22:17-21, 26:15-18). Det var Anden som sänt personerna från Kornelius till

Petrus (Apg 10:19), fast det var Guds ängel (en budbärare från Gud) som informerat Kornelius att hämta Petrus (Apg 10:3-6). Alltså är den helige Ande Gud.

Nyckelvers:

*"Men när den helige Ande kommer över er, skall ni få kraft och bli mina vittnen i Jerusalem och i hela Judeen och Samarien och ända till jordens yttersta gräns."
(Apg 1:8).*